

Transparency International - Moldova

Str. 31 August, 98, Chişinău, Republica Moldova
e-mail: office@transparency.md

tel/fax (373-2) 210595

Efim Obreja
Lilia Caraşciuc

**CORUPȚIA ÎN MOLDOVA:
fapte, analiză, propuneri**

Chişinău, 2002

CZU 343.352 (478) = 135.1

O-16

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Obreja, Efim

CORUPȚIA ÎN MOLDOVA: FAPTE, ANALIZĂ, PROPUNERI / Efim
Obreja, Lilia Carașciuc; Transparency International - Moldova. – Ch.: S. n.,
2002 (Bons Offices). – 101 p.

Bibliogr. p. 98 - 101.

ISBN 9975-9629-7-1

500 ex.

343.352 (478) = 135.1

ISBN 9975-9629-7-1

Cuprins	3
1. Corupția cu orientare spre globalizare	5
1.1 Globalizarea și corupția	5
1.2 Corupția: piețe financiare și investiții	6
1.3 “Previzibilitatea” corupției	7
1.4 Opacitatea și corupția	7
1.5 Perceperea corupției	8
1.6 Indicele gradului de acaparare a puterii de stat și indicele corupției administrative	9
1.7 Corupția și sărăcia	13
1.8 Corupția și criminalitatea	17
1.9 Corupția și etica guvernării	17
1.10 Corupția și durabilitatea dezvoltării	18
1.11 Corupția și democrația	18
1.12 Corupția și mediul ambiant	20
1.13 Genderul și corupția	20
1.14 Ce înseamnă corupția pentru Republica Moldova?	23
2. Corupția prin prisma organelor de drept și control	25
2.1 Aspecte ale infraționalității	25
2.2 Evaluarea nivelului corupției	27
2.3 Prejudiciul cauzat de corupție, consecințe	31
2.4 Evaziunea fiscală	34
2.5 Contrabanda de mărfuri	47
2.6 Comercializarea de mărfuri contrafăcute	49
2.7 Firme-ecran	49
2.8 Corupția și crima organizată	50
2.9 Degradarea economică și socială	51

3. Problemele combaterii corupției	54
3.1 Voința de a combate corupția	54
3.2 Salarizarea funcționarilor	55
3.3 Declararea și controlul veniturilor	56
3.4 Colectarea probelor	57
3.5 Protejarea persoanelor	58
3.6 Responsabilitatea persoanelor juridice	58
3.7 Controlul asupra activității și deciziilor procuraturii	59
3.8 Incriminarea corupției	62
3.9 Sistemul fiscal	63
3.10 Imunitatea funcționarilor	65
3.11 Legalitatea în organele afacerilor interne	67
3.12 Legalitatea în sistemul penitenciar	70
3.13 Situația în Inspectoratul Fiscal	72
3.14 Viziunea Ministerului Finanțelor	73
3.15 Problema cadrelor	74
3.16 Măsuri de luptă cu corupția	76
3.17 Alte probleme de ordin legislativ și organizatoric	80
3.18 Programul Național „Anti-corupție”	85
Bibliografie	98

1. Corupția cu orientare spre globalizare

1.1 Globalizarea și corupția

Dezvoltarea relațiilor de piață, a tehnologiilor noi și deschiderea economiilor unui șir de țări au dat naștere unui fenomen numit “globalizare”. În fond, acest fenomen nu înseamnă nimic nou decât un grad mai înalt de implicare a țărilor în viața economică, politică și culturală internațională. Din punct de vedere economic, o țară poate fi considerată deschisă dacă este deschisă pentru circulația liberă a mărfurilor și serviciilor, a capitalului, a forței de muncă și a informației. Este clar că nici o țară nu satisface din plin aceste criterii și globalizarea este un fenomen relativ. Fiecare țară sau economie poate fi considerată încadrată în acest fenomen până la un anumit grad.

“Raportul Anual al Corupției”¹ al organizației internaționale anti-corupție Transparency International conține un număr de publicații care încearcă să evalueze legătura dintre două fenomene: globalizarea și corupția. Pentru a evalua cantitativ acest impact, se introduce un indice agregat, numit “indicele globalizării”. Acest indice a fost estimat pentru circa 50 de țări ale lumii, atât cele cu economie avansată, cât și cele în tranziție. Fiind un indice agregat, el este calculat reieșind dintr-un șir de indicatori ca nivelul comerțului exterior, volumul veniturilor de după hotare, aflusul și refluxul investițiilor, capitalul de portofoliu, convergența prețurilor interne la cele mondiale, volumul turismului și călătoriilor internaționale, traficul de convorbiri telefonice internaționale, transferul și perceperea plăților, numărul utilizatorilor de Internet, numărul companiilor locale care prestează servicii Internet.

¹ “Global Corruption Report, 2001”, Transparency International

Calcululele autorilor arată că nivelul răspândirii corupției pare să fie mai înalt în țările mai puțin încadrate în procesul de globalizare. De fapt țările care s-au integrat mai adânc în piața mondială, de asemenea, au reușit să dezvolte instituțiile politice, sociale și legale, ceea ce minimalizează dezvoltarea corupției în aceste țări. Cu alte cuvinte, cu cât mai dezvoltate sunt relațiile economice și politice externe ale țării, cu atât sunt mai înalte standardele etice în sectorul public și cel privat, cu atât este mai înalt gradul de supremație a legii în aceste țări.

1.2 Corupția: piețe financiare și investiții

Impactul invers, acel al corupției asupra globalizării, este examinat în lucrarea „De ce combaterea corupției este decisivă pentru a beneficia de globalizare?” de către Shang-Jin Wei de la Universitatea Harvard. În opinia autorului, în procesul globalizării, corupția sporește gradul de vulnerabilitate a piețelor financiare. Autorul arată că majorarea gradului de răspândire a corupției de la un nivel minim, așa cum ar fi cel din Singapore, la un nivel mai înalt, așa cum ar fi cel din Mexic, are un efect negativ asupra investițiilor străine directe echivalent cu cel al ridicării poverii fiscale cu 50 de puncte procentuale.

Prezența unui nivel înalt al corupției adesea rezultă într-o proporție mai înaltă a formelor de capital mai puțin stabile în aflusul total al capitalului. Ca rezultat se distruge echilibrul pieței financiare, rata crescândă a dobânzii nu reușește să acopere riscurile pieței și descurajează investițiile, atât străine, cât și cele interne. Același autor² scrie că creșterea cu o unitate a indicelui corupției (pe scara de la 1 la 10) este echivalentă cu o sporire a poverii fiscale cu 4.7 puncte procentuale, și este

² Wei, Shang-Jin, “How Taxing is Corruption on International Investors”, NBER Working Paper Series, Working Paper 6030

însoțită de un declin al investițiilor străine de 0.9 puncte procentuale.

Mauro Paolo în “Impactul corupției asupra creșterii economice și a investițiilor”³ arată că diminuarea indicelui corupției cu o deviere medie pătrată (2.4 puncte) este acompaniată de o creștere a cotei investițiilor în produsul intern brut cu 4 puncte procentuale și majorează rata de creștere economică cu 0.5%.

1.3 “Previzibilitatea” corupției

Corupția aduce un impact de destabilizare în oricare economie. Cu atât mai mult, o corupție “imprevizibilă” supune economia unor șocuri suplimentare. Astfel, un studiu al Băncii Mondiale arată că țările cu un nivel înalt de “previzibilitate” a corupției sunt caracterizate de o pondere a investițiilor în PIB de circa 19.5%. În țările cu un nivel jos al “previzibilității” corupției, acest indicator constituie doar 12.3%, pe când în țările care îmbină un nivel jos al “previzibilității” și un grad înalt al corupției acest indicator variază în jurul la 8.5%.

1.4 Opacitatea și corupția

Opacitatea, drept fenomen opus transparenței, subînțelege lipsa unor proceduri clare, transparente, formalizate și accesibile, poate, de asemenea, servi drept un semnal al corupției. PricewaterhouseCoopers⁴ a elaborat și evaluat indicii opacității pentru 35 de țări ale lumii, principalele componente ale indicelui fiind nivelul de combatere a corupției în țară, calitatea sistemului legal, a politicilor economice, a standardelor de contabilitate, precum și a regimului

³ Mauro, Paolo (1996), “The Effects of Corruption on Growth, Investments”, IMF Working Paper N96/98

⁴ Henderson-Begg Max, Opacity Index, PricewaterhouseCoopers

reglementorii. Lucrarea estimează impactul opacității asupra creșterii poverii fiscale, a riscului tranzacțiilor și a diminuării investițiilor.

Indicele opacitatii

	Ind. Opacitatii	Coruptia	Legislatia	Politici econ	Contabilitate	Reglementari
Singapore	30	13	32	42	38	23
SUA	36	25	37	42	25	48
Anglia	38	15	40	53	45	38
Hong Kong	45	25	55	49	53	42
Italia	48	28	57	73	26	56
Mexic	48	42	58	57	29	52
Ungaria	50	37	48	53	65	47
Israel	52	18	61	70	62	51
Grecia	57	49	51	76	49	62
Lituania	58	46	50	71	59	66
Japonia	60	22	72	72	81	53
Polonia	64	56	61	77	55	72
Rep. Ceha	71	57	97	62	77	62
Romania	71	61	68	77	78	73
Turcia	74	51	72	87	80	81
Rusia	83	78	84	90	81	84
China	87	62	100	87	86	100

Sursa: PricewaterhouseCoopers

1.5 Perceperea corupției

Calcularea indicelui percepției corupției este o încercare de a măsura fenomenul corupției prin prisma cererii acestui fenomen. Un astfel de indice nu poate fi absolut obiectiv, deoarece el exprimă gradul de percepere a fenomenului de către cetățeni, dar nu însuși fenomenul. În acest caz, poate avea loc o supraevaluare sau dimpotrivă, subevaluare a fenomenului. De aceea a fost elaborat un indice care evaluează fenomenul din partea ofertei numit indicele plăților de mită (Bribe Payers Index). Calculele au fost efectuate de către Gallup International⁵. Indicele a fost utilizat drept criteriul de măsură a gradului de implementare a Convenției OCED contra corupției. A fost observat că țările cu un indice al plăților de

⁵ Global Corruption Report 2001, Transparency International

mită mai jos (negativ) sunt acelea care nu au semnat, sau nu au ratificat această convenție.

Indicele platilor de mita

	Tara	Indicele plat.de mita	Conventia OCED Contra Coruptiei
1	Suedia	8.3	Ratificat
2	Australia	8.1	Ratificat
3	Canada	8.1	Ratificat
4	Austria	7.8	Ratificat
5	Elvetia	7.7	Semnat dar neratificat
6	Olanda	7.4	Semnat dar neratificat
7	Anglia	7.2	Ratificat
8	Belgia	6.8	Ratificat
9	Germania	6.2	Ratificat
10	SUA	6.2	Ratificat
11	Singapore	5.7	Ne semnat
12	Spania	5.3	Ratificat
13	Franta	5.2	Semnat dar neratificat
14	Japonia	5.1	Ratificat
15	Malaesia	3.9	Ne semnat
16	Italia	3.7	Semnat dar neratificat
17	Taiwan	3.5	Ne semnat
18	Corea de Sud	3.4	Ratificat
19	China	3.1	Ne semnat

Sursa: Transparency International (la data de 26 octombrie 1999)

1.6 Indicele gradului de acaparare a puterii de stat și indicele corupției administrative

Indicele, care într-un fel a evaluat gradul de acaparare a puterii de stat de către firme private sau persoane aparte, precum și indicele corupției administrative au fost elaborate în cadrul unui studiu al calității guvernării în țările de tranziție⁶. Conform acestui studiu, Republica Moldova nu se află nici pe

⁶ Transition Report 1999, EBRD.; D. Kaufmann, A. Kraay (WB Institute), P. Zoido (Stanford University); J. Hellman, G.Jones, D. Kaufmann, Seize the State, Seize the Day: State Capture, Corruption and Influence in Transition Economies, World Bank Policy Research working Papers, No.2444, 2000

departe pe un loc de onoare. Astfel, după indicele acaparării puterii de stat, o situație mai deplorabilă între cele 18 țări se marchează doar în Azerbaidjan. După indicele corupției administrative, o situație mai dificilă este în Kîrgîzstan, Azerbaidjan și Georgia.

Indicele corupției administrative, sau cota mitelor în veniturile totale în Republica Moldova este atât de mare, în particular, din cauza veniturilor mici în aceasta țară, deși se poate la sigur de vorbit și de un proces invers: din cauză că mitele sunt relativ mari, veniturile sunt relativ mici.

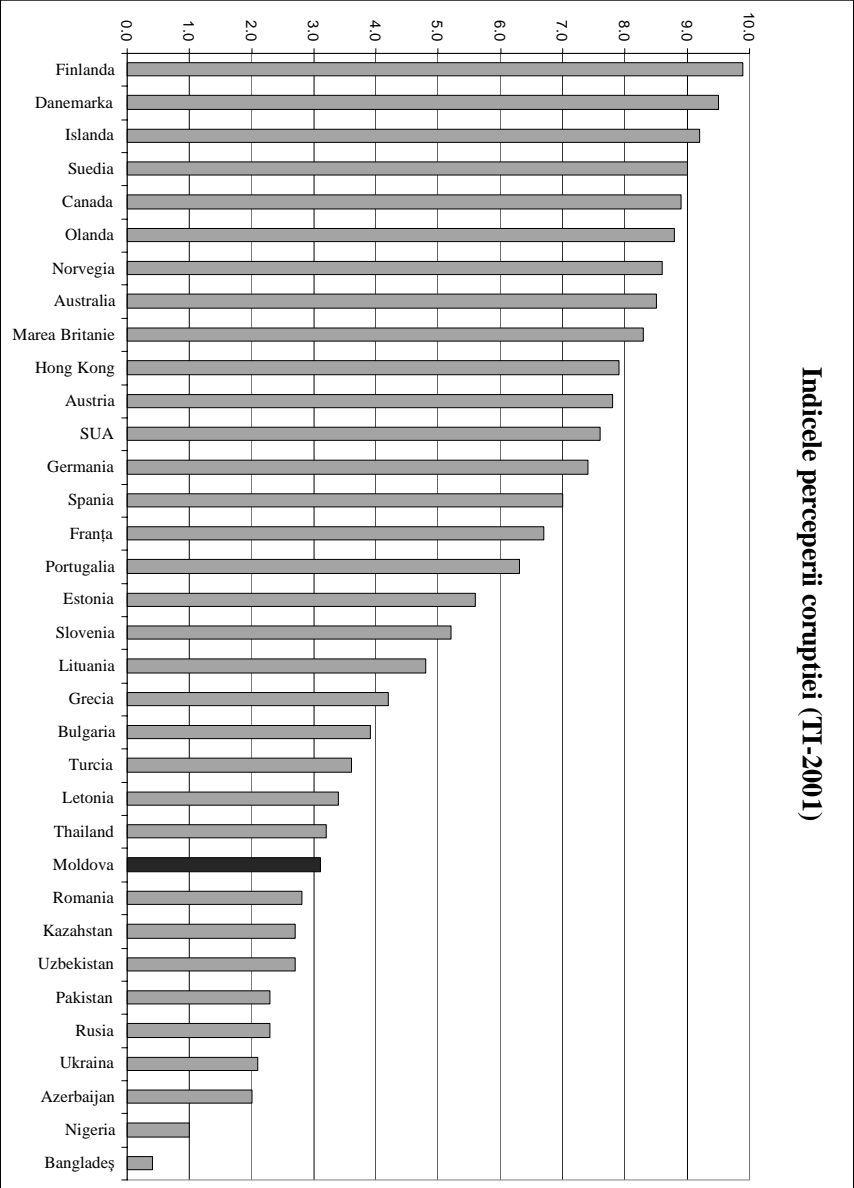
Raportul Mondial cu privire la Mediul de Antreprenoriat⁷ arată că în mediu în lume ponderea acestor mite în veniturile totale ale firmelor este mai mică. Este caracteristic faptul că, atât în Moldova, cât și în alte țări în tranziție, de obicei, povara corupției administrative este mai mare asupra firmelor mici. Mai mult ca atât, și penalitățile pentru evaziune fiscală sunt relativ mai mari pentru firmele mici.

⁷ World Business Environment Survey, World Bank

Indicele acaparării puterii de stat și al corupției administrative

Tara	Indicele acaparării puterii de stat și componentele sale (% de firme % de institutii afectate)							Ind. Corupt. Administr. cota mitelor ca % din veniturile totale
	legislatia parlamentara	Decrete prezidentiale	Banca nationala	Justitia penala	Justitia economica	Finantarea parti- delor politice	Ind. mediu al acap. puterii de stat	
Albania	12	7	8	22	20	25	16	4
Azerbajan	41	48	39	44	40	35	41	5.7
Bulgaria	28	26	28	28	19	42	28	2.1
Croatia	18	24	30	29	29	30	27	1.1
Rep. Ceha	18	11	12	9	9	6	11	2.5
Estonia	14	7	8	8	8	17	10	1.6
Georgia	29	24	32	18	20	21	24	4.3
Ungaria	12	7	8	5	5	4	7	1.7
Chirghizstan	18	16	59	26	30	27	29	5.3
Letonia	40	49	8	21	26	35	30	1.4
Lituania	15	7	9	11	14	13	11	2.8
Moldova	43	30	40	33	34	42	37	4
Polonia	13	10	6	12	18	10	12	1.6
Romania	22	20	26	14	17	27	21	3.2
Rusia	35	32	47	24	27	24	32	2.8
Slovachia	20	12	37	29	25	20	24	2.5
Slovenia	8	5	4	6	6	11	7	1.4
Ucraina	44	37	37	21	26	29	32	4.4
Media	24	21	25	18	20	20	21	3

Sursa: D.Kaufmann, A. Kraay, P. Zoido

Ponderea mitelor in veniturile firmelor, %

	Aproape 0%	< 1%	1-1.99%	2-9.99%	10-12%	13-25%	> 25%
Firme mici	32.3	21.3	13.7	17.6	9.4	3.7	2
Firme medii	37.6	26.9	11.7	14	5.9	3	1
Firme mari	58.2	20.9	6.8	8	3.7	1.5	0.9
Toate firmele	38.6	23.4	11.8	14.6	7.1	3.1	1.4

Sursa: World Business Environment Survey, WB

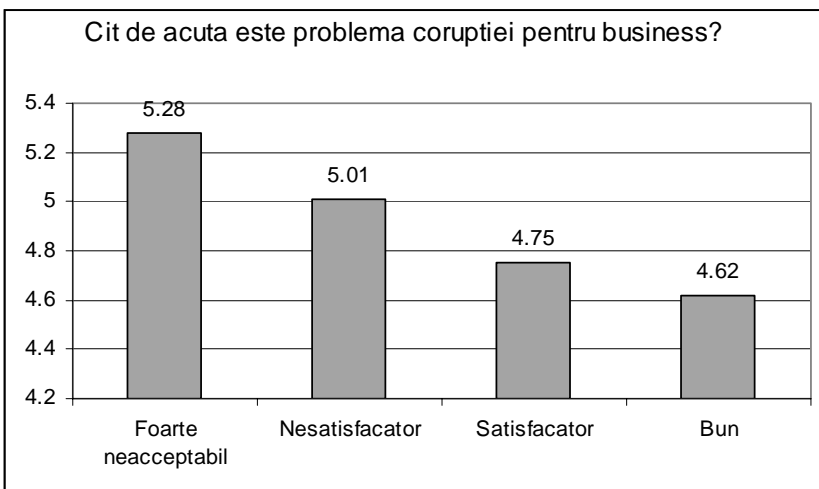
Datele Raportului Inspectoratului Fiscal Principal de Stat al Republicii Moldova confirmă acest fapt. Astfel, dacă în 2000 rata medie a penalității (adică coraportul “penalități/evaziuni fiscale” pentru toate tipurile de contribuabili fiscali este de 0.7, atunci pentru grupul de contribuabili de proporții mari acest indicator a constituit doar 0.53.

1.7 Corupția și sărăcia

De aici urmează legătura logică dintre corupție și sărăcie. În sectorul privat sărăcia rezultă din cauza poverii fiscale excesive care, consecvent, majorează prețurile și diminuează profitul firmelor. La rândul său, prețurile înalte diminuează veniturile reale ale populației și capacitatea de cumpărare a consumatorilor. În sectorul public corupția diminuează eficiența serviciilor publice. Corupția în sfera colectării de impozite cauzează diminuarea surselor bugetare și, ca urmare, inaptitudinea statului de a plăti lucrul funcționarilor publici la un nivel convenit. Astfel corupția implică sărăcirea majorității covârșitoare a populației.

Rezultatele sondajului de opinie publică efectuat de Transparency International – Moldova confirmă încă o dată acest fapt. Astfel, respondenții sondajului au fost grupați în patru categorii, reieșind din faptul cum au evaluat standardele lor de viață: cei ce consideră că nivelul lor de viață este mult

mai scăzut față de unul acceptabil, cei cu un nivel inacceptabil, un nivel acceptabil, și un nivel relativ înalt al nivelului de viață. În fiecare din aceste grupe au fost selectate răspunsurile referitor la evaluarea gradului de gravitate a problemei corupției pe o scară de șase niveluri (unde 1 înseamnă că problema corupției nu este acută pentru respondenți, 2 – este acută într-o careva măsură, 3 – rar, dar creează probleme, 4 – creează probleme frecvent, 5 – este acută, 6 – foarte acută). Rezultatele arată că cei cu un nivel de viață mai înalt evaluează fenomenul ca unul ce creează probleme frecvent (media fiind de 4.62). Cei, care își evaluează nivelul de viață ca unul fiind absolut inacceptabil, consideră că corupția este o problemă

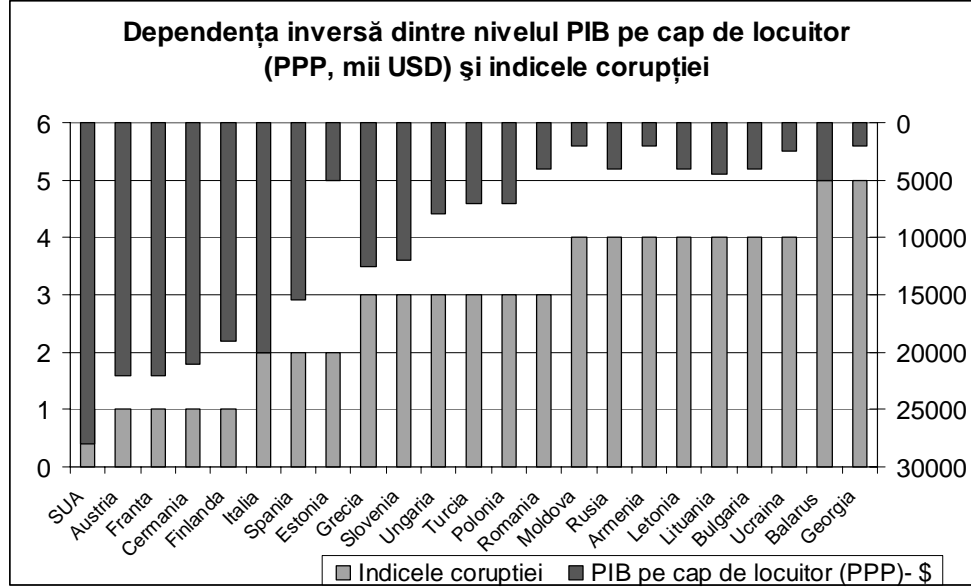
foarte acută (media fiind 5.28).

Se observă clar că fenomenul corupției și sărăcia nu sunt doar două părți ale aceleiași monede. Mai degrabă corupția este cauza sărăciei. Gupta, Davoodi și Alonso-Terme⁸

⁸ Gupta Sanjeev, hamid Davoodi and Rosa Alonso-terme, 1998, “Does corruption Affect Income Inequity and Poverty?”, IMF Working Paper

demonstrează existența unei corelații strânse între nivelul corupției și gradul de inechitate în țară.

În cazul nostru este simplu de a demonstra acest fapt într-un mod grafic, incluzând într-o diagramă doi indicatori: indicele perceperii corupției (Transparency International) și nivelul PIB pe cap de locuitor indicat la paritatea capacității de cumpărare. Concluzia este că eradicarea sărăciei în țările de tranziție este imposibilă fără eradicarea corupției la toate nivelurile existente.

1.8 Corupția și criminalitatea

Există o corelație strânsă între fenomenul corupției și al criminalității. Anume prezența corupției în organele de resort oferă posibilitatea creșterii considerabile a criminalității. Raportul Internațional al Victimelor Criminalității⁹ confirmă faptul că în țările cu un nivel înalt al corupției, incidența crimelor este vădit mai înaltă. Dacă, de exemplu, în Franța și Portugalia acest indice este puțin mai mare decât 1%, atunci în țările Europei de Est acest indice a oscilat între 8 și 22%. Este semnificativ faptul că acest indice a fost calculat reieșind din datele sondajelor sociologice, dar nu din cele prezentate de organele de resort. Cauzele sunt multiple: faptul că însuși noțiunile de crimă diferă de la o țară la alta, la fel și practica de înregistrare a crimelor. De asemenea, în multe cazuri organele de resort nu sunt cointeresate să înregistreze toate crimele pentru a ridica rata descoperirii crimelor. Nu este de mirare faptul că indicii obținuți astfel au fost vădit mai înalți. Republica Moldova nu face excepție din această regularitate a țărilor în tranziție. Mai jos va fi demonstrat că numărul unor crime, mai ales a celor ce țin de corupție, adesea întrece de multiple ori numărul cazurilor oficial înregistrate.

1.9 Corupția și etica guvernării

De ce, totuși, se observă o astfel de diferențiere a țărilor după indicele corupției? Parțial aceasta poate fi explicat prin politicile de prevenire a corupției promovate atât în sectorul public, cât și în cel privat. Astfel, un studiu efectuat de Control Risks Group¹⁰ arată că în 1999 în SUA 92% din companiile

⁹ A. Alvazzi del Frate, P. Mazhew, J.M. van der Kesteren, P. Nieuwebeerta, International Crime Victims Survey, United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute

¹⁰ Outlook 2000, Control Risks Group

studiate posedă coduri care interzic acceptarea mitelor. În țările Europei de Vest și Centrale acest indice este mai jos – 85%. Dacă în SUA circa 46% din companii promovează campanii anti-corupecție, atunci în Europa - doar 23%. Managerii a 74% din companiile americane declară public anual că au respectat codul etic al companiei, pe când în Europa - 34%. În 56% din companiile din SUA și 24% în Europa există “linii fierbinți” pentru a informa despre cazurile de corupție. Este evident, că în țările Europei de Est aceste măsuri aproape nu există în sectorul privat. În ceea ce privește sectorul public, aceste coduri, dacă și există, atunci ele au un caracter superficial și nu există un mecanism de impunere a lor.

1.10 Corupția și durabilitatea dezvoltării

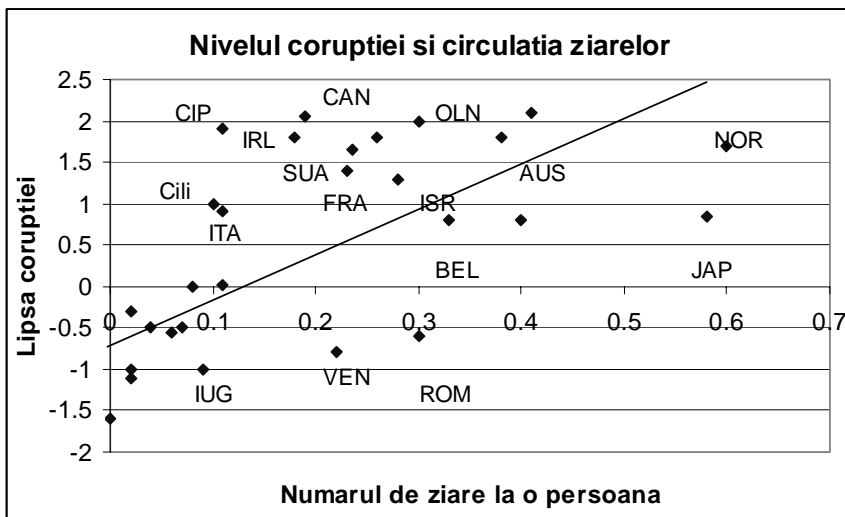
Bine cunoscutul Indice de Grup al Durabilității Dow Jones, care este un indice ce caracterizează performanța a 10% din companiile lideri, și servește drept un criteriu al durabilității investițiilor. Studiul DJSI¹¹ arată că la circa 85% din companiile, care sunt considerate la calcularea acestui indice, sunt implementate codurile corporative etice îndreptate la eliminarea posibilității unei conduite corupte pentru tot personalul companiilor.

1.11 Corupția și democrația

Răspândirea corupției în țară depinde de asemenea de nivelul democrației și libertatea procesului de alegeri. Într-un mod destul de convențional, gradul de mobilizare a populației în procesul de democratizare a țării se poate exprima prin gradul de participare în campaniile de alegeri. Alicia Adsera, Carles

¹¹ I. Knoepfel, Rating and index Research, SAM Research, Global Corruption Report 2001, Transparency International

Boix and Mark Payne¹² demonstrează că o dată cu creșterea nivelului de mobilizare în procesele democratice, scade nivelul de corupție. Recurgând la metode econometrice, studiul arată că o corupție mică și o guvernare eficientă depind de gradul de supraveghere la care sunt expuse oficialitățile politice din

partea societății civile. Studiul de asemenea arată că efectul combinat al gradului de informare a cetățenilor (exprimat convențional prin numărul ziarelor pe cap de locuitor), existența unor alegeri democratice, nivelul de venituri pe cap de locuitor și gradul de instabilitate politică luate în ansamblu explică circa 80% din variația nivelului corupției de la țară la țară.

¹² Alicia Adsera (Universitz of Illinois at Chicago), Carles Boix (Universitz of Chicago), and Mark Payne (Inter-American Development Bank) „Are you being served? Political accountability and quality of government”, Transparency International, global Corruption Report, 2001

1.12 Corupția și mediul ambiant

Deoarece corupția este un fenomen cauzat de interesele unui grup restrâns de persoane, și întră în contradicție cu interesele majorității populației, este evident că ea poate avea un anumit impact asupra mediului ambiant. La Adunarea Anuală a Forului Economic Mondial din Davos în 2001 a fost prezentat Indicele de Durabilitate a Mediului Ambiant¹³. Acest indice a avut ca scop evaluarea gradului de abilitate a țării de a dirija procesele protecției mediului ambiant într-o durată îndelungată. Drept criterii de estimare a acestui indice au servit următoarele: starea actuală a mediului ambiant (apa, solul, ecosistemele), nivelul de exploatare a resurselor disponibile, vulnerabilitatea populației la schimbările în sistemul ecologic, aptitudinea instituțiilor statale de a face față problemelor ecologice apărute, precum și aptitudinea instituțiilor naționale de a răspunde cerințelor înaintate de către organizațiile internaționale. În așa fel Indicele de Durabilitate a Mediului Ambiant a îmbinat 22 de indici independenți și a fost estimat pentru 122 de țări. Calculele autorilor¹³ au arătat că pe măsură ce crește nivelul corupției în țară, nivelul durabilității mediului ambiant scade.

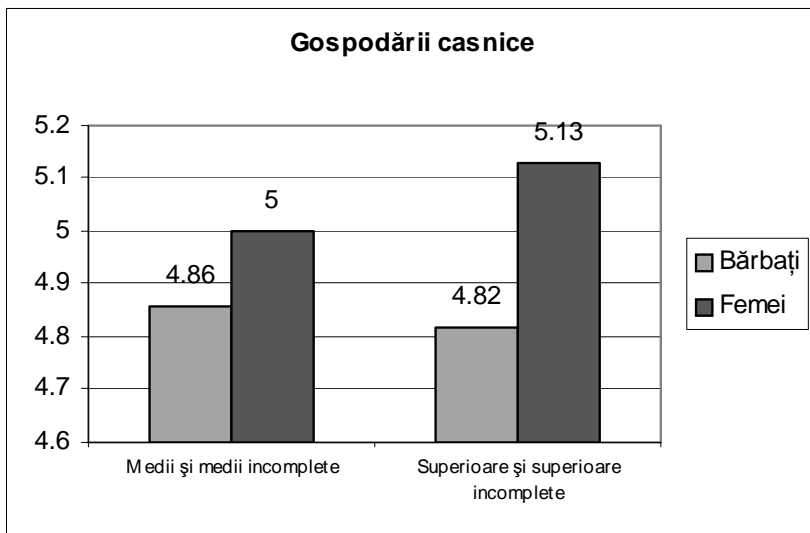
1.13 Genderul și corupția

Actualmente există un număr impunător de publicații care se referă la diferența în luarea de atitudini ale bărbaților și femeilor vizavi de diferite evenimente politice, economice, sociale și morale. Probabil, cea mai diferență a fost cea din timpul votării în alegerile prezidențiale în SUA. Se consideră

¹³ Marc A. Levy, Corruption and the 2001 Environmental Sustainability Index, 2001, Columbia University

că femeile i-au susținut pe candidații democrați mai mult decât bărbații, începând cu alegerile prezidențiale din 1980¹⁴.

Conform lui R. Michael Alvarez și Edward J. McCaffery¹⁵ există o diferențiere evidentă a atitudinilor față de politica

fiscală. Un studiu al centrului de Reforme Instituționale și Sectorul Informal al Universității din Maryland University efectuat în comun cu Banca Mondială arată că se intrevede clar o tendință: femeile sunt mai puțin corupte decât bărbații.

O altă sesizare este că țările cu o pondere mai înaltă a femeilor la nivelul de vârf în structurile de stat și în Parlament sunt, de regulă, mai puțin corupte. Se consideră că standardele etice ale

¹⁴ Chaney, Carol Kennedy, 1998. *Vote Choice in Senate elections: The Impact of Campaigns and candidate Gender, 1988-1992*. Riverside: University of California and Chaney, Carol Kennedy, R. Michael Alvarez, and Jonatan Nagler. 1998. "Explaining the Gender Gap in Presidential Elections, 1980 – 1992. "Political Research Quarterly" 51 (2).

¹⁵ R. Michael Alvarez, and Edward J. McCaffery, "Is there a Gender Gap in Fiscal Political Preferences", 2000. University of Southern California Law School, Los Angeles.

femeilor sunt mai înalte decât a bărbaților. Anume predispunerea mai mică față de corupție a fost numită drept cauza lărgirii considerabile a numărului de femei în poliția Mexicului de Nord.

Georgia a avut, de asemenea, o experiență interesantă în ceea ce privește genderul și corupția. Asociația Americană de Avocați a petrecut un training pentru avocații și procurorii georgieni. Pe parcursul trainingului cursanții au avut de susținut un număr de teste, inclusiv cele legate de corupție. Circa 80 % dintre cei examinați n-au susținut testele. Printre cei care totuși au susținut majoritatea au fost femei.

Se pare că și femeile din Republica Moldova nu fac excepție. Într-un sondaj efectuat de Transparency International – Moldova¹⁶, respondenții au fost întrebați cât de acută este problema corupției în Republica Moldova. Rezultatele au arătat că media pentru femei este 5.02, iar pentru bărbați – 4.9, adică femeile au o atitudine mai negativă față de corupție decât bărbații.

Un alt exemplu: fiind întrebați cum s-ar simți o persoană care oferă mită, 53 % din femeile care reprezintă gospodăriile casnice și 59.4 % din femeile din business au spus că s-ar simți enervate sau umilite, pe când acest indice la bărbați ar fi mai jos: doar 40.7 % din businessmani și 52.6 % din reprezentanții gospodăriilor casnice ar avea emoții negative.

Când au fost întrebate, dacă un funcționar public prost plătit ar accepta mită, iarăși s-a constatat că femeiele sunt mai puțin predispuse de a accepta mită. Astfel, 78.4 % din bărbați – businessmani și 80.4 % din bărbați, reprezentanți ai gospodăriilor casnice ar accepta mita sub diferite prețuri. Între femei doar 73.7 % din businessmani și 76.8 % din reprezentante

¹⁶ Corruption and Quality of Governance: the Case of Moldova, Transparency International - Moldova

ale gospodăriilor casnice s-ar comporta la fel. Deci, putem clar observa, că femeile, în general, evaluează problema corupției ca fiind gravă pentru societate, ele par a fi mai puțin predispuse să accepte mită și atitudinea lor față de mituire pare să fie mai negativă.

1.14 Ce înseamnă corupția pentru Republica Moldova?

Într-o formă concisă se poate menționa că pentru Republica Moldova prezența unei corupții masive atât în sectorul public, cât și în cel privat, înseamnă următoarele:

Un grad excedent al reglementării activității sectorului privat. Conform sondajelor de opinie desfășurate între businessmani, fiecare întreprindere este vizitată în mod oficial și neoficial de reprezentanții structurilor de control de 35 ori pe an;

O povară fiscală excedentă, adică circa 50- 55% pentru întreprinderile care achită impozite și circa 30% în mediu pe țară;

Pierderi pentru buget. Conform estimărilor minimale, în anul 2000 evaziunea fiscală a constituit circa 38% din veniturile bugetului consolidat.

Prezența unui sector masiv al economiei subterane. Economia subterană constituind circa 65-70% în comparație cu cea oficială;

Calitatea proastă a mărfurilor în piața de consum. Conform datelor Centrului de Standardizare, Metrologie și Supraveghere Tehnică, circa 80% din mărfurile importate nu satisfac cerințele necesare.

Un grad înalt al riscului în piața financiară. Rata reală a dobânzii la creditele în lei acordate de băncile comerciale a crescut de la 14% în ianuarie 2000 până la circa 20% în luna august, rata dolarizării depozitelor bancare constituind în octombrie 2000 circa 46%.

Un nivel deosebit de jos al investițiilor directe străine pe cap de locuitor – în anul 2000 circa 31 dolari SUA;

Datorii externe enorme - 1507 milioane dolari SUA (117% din Produsul Intern Brut);

Stagnare economică – Produsul Intern Brut pe cap de locuitor este cel mai mic din țările europene -357.7 dolari SUA în anul 2000.

Sărăcirea populației. Imposibilitatea de a remunera funcționarii publici la un nivel decent. Venitul zilnic înregistrat al 80% din populație este mai mic de 1 dolar SUA. În octombrie 2000 salariul mediu a constituit 44 dolari SUA, sau 40% din costul coșului minimal de consum. Salariul mediu în sectorul public a fost de 35 dolari SUA.

Creșterea criminalității. Numărul infracțiunilor la 10 000 de locuitori a crescut de la 99.9 în 1995 până la 105 în 2000. Mai mult ca atât, estimările efectuate de Transparency International – Moldova arată că un număr impunător de crime nu sunt oglindite de către statistica criminală.

2. Corupția prin prisma organelor de drept și control

“Transparency International – Moldova” a efectuat un șir de cercetări și sondaje ale opiniei publice pe marginea fenomenului corupției în Republica Moldova. Rezultatele acestor cercetări și sondaje indică o situație destul de acută (chiar critică) la acest compartiment. În scopul continuării studierii acestui fenomen, relevării condițiilor ce favorizează corupția, precum și a problemelor care urmează a fi soluționate pentru a preveni și contracara efectiv corupția, au fost examinate unele note informative ale diferitor organe de drept și de control fiscal-financiar.

2.1 Aspecte ale infraționalității

Datele statistice ale Ministerului Afacerilor Interne (MAI) denotă un nivel sporit al infraționalității, care în anul 2000 a atins 105,0 infracțiuni la 10.000 de locuitori. MAI afirmă, că “Creșterea unor genuri de crime este condiționată de înăsprirea stării criminalității ce este legată în mare măsură de golurile și coleziunile existente”, “În pofida măsurilor întreprinse, situația infrațională rămîne a fi tensionată, manifestîndu-se prin majorarea numărului unor genuri de crime deosebit de periculoase...”.

Procuratura Generală confirmă că situația infrațională în țară continuă să rămînă încordată. Pe parcursul anului 1999 organele procuraturii au încheiat anchetarea a 2520 cauze penale, iar organele MAI – 18280. Din numărul cauzelor încheiate de procuratură 1669 au fost remise instanțelor de judecată, iar de MAI – 13092. În total în a.1999 au fost deferite justiției 18.469 persoane sau cu 7,2% mai mult decît în a.1995.

Conform datelor statistice, se creează iluzia că s-a stopat tendința de creștere a numărului de infracțiuni, mai mult ca atât, s-ar observa o diminuare a acestui nivel, căci dacă în anul 1992 au fost înregistrate 39190 de infracțiuni, apoi în anul 2000 s-au înregistrat 38267 infracțiuni. În același timp observăm că numărul infracțiunilor grave a crescut de la 7275 în anul 1992 pînă la 8941 în anul 2000 (cu circa 23%), adică sunt tendințe spre majorarea numărului crimelor grave și a cotei acestora față de numărul total al infracțiunilor înregistrate.

Evoluția stării infracționale

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Numărul infracțiunilor	39190	37073	37317	38409	34822	39914	36195	39346	38267
inclusiv grave	7275	7173	9090	11069	8083	10018	8210	9252	8941
inclusiv economico-financiare	1867	2094	2344	2598	2697	2992	3253	3483	3603

Reieșind din datele statistice oficiale, precum și din tendințele reale se poate de apreciat că în anul 2000 numărul total al infracțiunilor ar fi de circa 48000-54000. De aici și concluzia, că *un număr mare de infracțiuni (circa 10000-16000) din diferite motive nu au fost înregistrate.*

Concluzia că un număr impunător de infracțiuni nu au fost supuse înregistrării se confirmă și de alte aspecte ale problemei combaterii criminalității, precum și de datele, care rezultă din documentele organelor de drept, cum ar fi Hotărîrea Colegiului MAI nr.4 din 13.03.01, precum și datele prezentate de Procurorul General la ședința Colegiului MAI din 12.01.01.

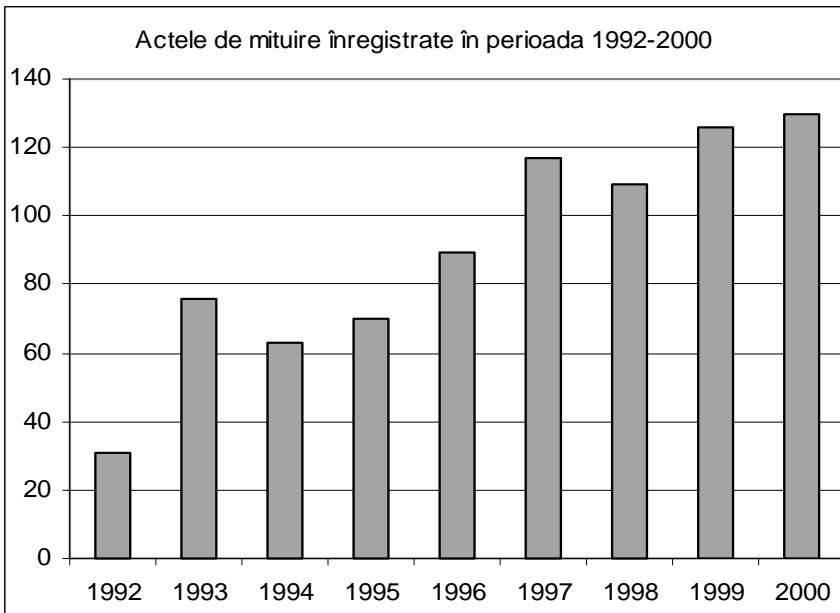
În Hotărîrea Colegiului 4 din 13.03.01 se menționează printre altele, că în inspectoratele de poliție ale mun.Chișinău, județelor Bălți și Chișinău au fost depistate cazuri de refuz neîntemeiat în intentarea proceselor penale. Pe parcursul a.2000 numai în Comisariatele Poliție de Sector a mun. Chișinău de

către procurori au fost anulate 715 hotărâri, dintre care în 551 cazuri au fost intentate procese penale; în Inspectoratul de Poliție a Județului Bălți au fost anulate 137 hotărâri cu pornirea a 86 cauze penale, iar în IPJ Chișinău pe 30 materiale s-a dispus efectuarea anchetei preliminare.

Apare și *problema obiectivității înregistrării infracțiunilor*. Se observă că în multe cazuri pentru a ridica rata descoperirii infracțiunilor, organele de resort nu sunt cointeresate de a înregistra toate crimele, mai cu seamă, acelea, care par a fi dificil de descoperit sau care creează probleme suplimentare organelor.

2.2 Evaluarea nivelului corupției

Datele statistice ale Ministerului Afacerilor Interne denotă că în perioada anilor 1992–2000 numărul actelor de mituire a crescut de la 31 de infracțiuni înregistrate în anul 1992 pînă la 130 în anul 2000, adică de circa 5 ori, iar pe parcursul numai a 9 luni

ale anului 2001 au fost înregistrate deja 129 infracțiuni, ceea ce corespunde numărului infracțiunilor înregistrate pe întreg anul 2000. La compartimentul corupție și protecționism, MAI a depistat 303 infracțiuni, inclusiv 118 cazuri de mituire.

În anul 2000 organele procuraturii au efectuat 57 controale ale respectării Legii cu privire la combaterea corupției și protecționismului. În ordinea art.93 al Codului de procedură penală au fost soluționate 201 materiale parvenite de la Curtea de Conturi, Departamentul Control Financiar și Revizie, Serviciul de Informații și Securitate, alte organe. Pe rezultatele controalelor și examinării materialelor au fost pornite 62 dosare penale, înaintate 8 recursuri, 29 sesizări.

Pe parcursul anului 2000 procurorii teritoriali au intentat 166 dosare penale contra persoanelor cu funcții de răspundere, angajaților în serviciul public (53 pe semnele constitutive ale infracțiunilor, prevăzute de art.184, 29-185, 51-187, 4-188, 29-art.189 Cod penal). Marea majoritate a actelor de mituire înregistrate o constituie luarea de mită, mai cu seamă estorcarea de mită. Din numărul total al actelor de mituire înregistrate în a.2000 – 105 de infracțiuni constituie luarea de mită. De exemplu, la 29.06.1998, anchetatorul Comisariatului de poliție Glodeni P.Anghel a primit 5000 dolari SUA pentru a-i transmite în calitate de mită judecătorului din judecătoria Glodeni, care urma să examineze una din cauzele penale. Pe acest caz a fost intentată cauza penală în baza art.187 al.3 Cod penal. Sentința instanței de judecată a fost - 6 ani privațiune de libertate.

La 31.10.97, lucrătorii vamei Leușeni Tornea și Ungureanu au primit mită în sumă de 400 dolari de la cet. Starojuc pentru a trece ilegal marfa prin punctul vamal Leușeni și a o scuti de taxa vamală. Sentința: Tornea – 4 ani privațiune de libertate; Starojuc și Ungureanu – câte 3 ani privațiune de libertate.

La 05.06.98, inspectorul fiscal de stat L. Grinco a luat mită în sumă de 1150 dolari pentru micșorarea sancțiunilor financiare ale agentului economic. Sentința – 5 ani privațiune de libertate cu suspendarea pedepsei pe un termen de 4 ani.

La 30.04.98, loțiitorul directorului pieței Vorobțov a luat mită în sumă de 250 dolari SUA în schimbul oferirii a 2 locuri pentru comercializare la piață. Sentința – amendă 1800 lei.

Semnificative sunt de asemenea și următoarele exemple: Procuratura Generală a intentat un dosar penal în temeiul art.187 al.3 Cod penal pentru primirea prin estorcare a mitei în sumă de 4000 dolari SUA de către inspectorul secției poliției economico-financiare a Comisariatului de Poliție s. Fălești V. Savițchi de la L. Munteanu pentru a nu o trage la răspundere penală.

În Glodeni, la 19.05.2000, inspectorii poliției criminale a Comisariatului de Poliție I. Tuceac și L. Buclis au estorcat și au primit mită în sumă de 490dolari SUA pentru a ascunde de la evidență infracțiunea prevăzută de art.225⁵ Cod penal săvârșită de Levcenco și Jernovaia.

Despre depistarea unui șir de acte de corupție și protecționism informează și Serviciul de Informații și Securitate. Unele din cazurile depistate sunt:

- reținerea în flagrant delict a colaboratorului direcției securității interne a MAI locotenent-colonelului I. Vladîca, șefului subsecției poliției de frontieră a județului Cahul maiorului S. Tudos, colaboratorului poliției de frontieră a CPS Rîșcani R. Cecan, care escortau automobile cu mărfuri de contrabandă;

- prin informarea instanțelor au fost realizate materiale privind coruperea ex-vice-ministrului justiției Socolov, care întreținând relații cu lumea interlopă, în scopuri avide, a comis un șir de abuzuri în cadrul folosirii mijloacelor bugetare;

- Procuraturii Generale i-au fost remise materiale, în baza cărora a fost intentat un proces penal, referitor la anchetatorul Comisariatului de Poliție Botanica, Chișinău Iu. Dorogoi, care întrînd în cîrdășie cu conducătorul firmelor turistice “Trustar-SV” și “ABIS-Tur”, le-a cordat ajutor în eschivarea de la răspundere penală.

Datele pe anul 1999 indică faptul că pentru acte de mituire au fost învinuiți sau deferiți justiției: 17 lucrători de poliție, 14 lucrători ai Departamentului Control Vamal, 3 lucrători din Inspectoratul Fiscal, 4 judecători, 2 procurori, 2 avocați, 9 reprezentanți ai autorităților publice.

Pe parcursul anului 2000 pentru comiterea crimelor de acest gen au fost depistate și reținute persoane cu funcții de răspundere din cadrul organelor administrației publice centrale și locale, inclusiv din cadrul ministerelor: afacerilor interne – 36, finanțelor – 17, sănătății – 11, educației și științei – 9, transporturilor și comunicațiilor – 6, industriei și energiei – 5, justiției – 5, apărării – 3, agriculturii și industriei prelucrătoare – 2, mediului și amenajării teritoriului – 1, organelor procuraturii – 1, primăriilor - 2, etc. Deci, în actele de mituire au fost implicate persoane din cele mai diverse categorii de funcționari publici.

Este evident, că numărul indicat al actelor de mituire înregistrate de organele de drept este numai o mică parte din numărul celor care se comit în realitate. Aceasta o simt și o cunosc bine persoanele, care se confruntă permanent cu acest fenomen în diferite domenii de activitate.

Dacă efectuăm o altă evaluare a actelor de corupție, vom obține următoarele date. Conform sondajelor de opinie ale „Transparency International – Moldova” pe a.1999, circa 33,3% din firme plătesc mite foarte des. Adică, dacă luăm în considerație că în Republica Moldova sunt circa 600 de contribuabili mari și că 1/3 din ei plătesc mită des (presupunem

în mediu de 10 ori pe an), atunci numărul actelor de mituire ar constitui circa 2000, iar dacă ținem cont că la 1 ianuarie 2000 la inspectoratele fiscale de stat teritoriale erau luați la evidență circa 453000 contribuabili, atunci se poate ușor de calculat că numărul actelor de mituire numai datorită acestui factor ar alcătui *circa 1,5 mil.*, iar reieșind din numărul contribuabililor către 01.01.2001, atunci acest indice ar alcătui *circa 1,8 mil.* Deci, cele circa 130 acte de mituire, depistate de către organele de drept practic sunt egale cu zero față de cifrele calculate.

După cum a fost indicat în Bilanțul Ministerului Afacerilor Interne pentru a.1999 „Corupția deja a pătruns în majoritatea sferelor statale de activitate și de acest viciu sunt afectate o bună parte din persoanele cu funcții de răspundere”, iar conform Procuraturii Generale “În ultimii ani în țară are loc o extindere a corupției, situația devenind alarmantă”.

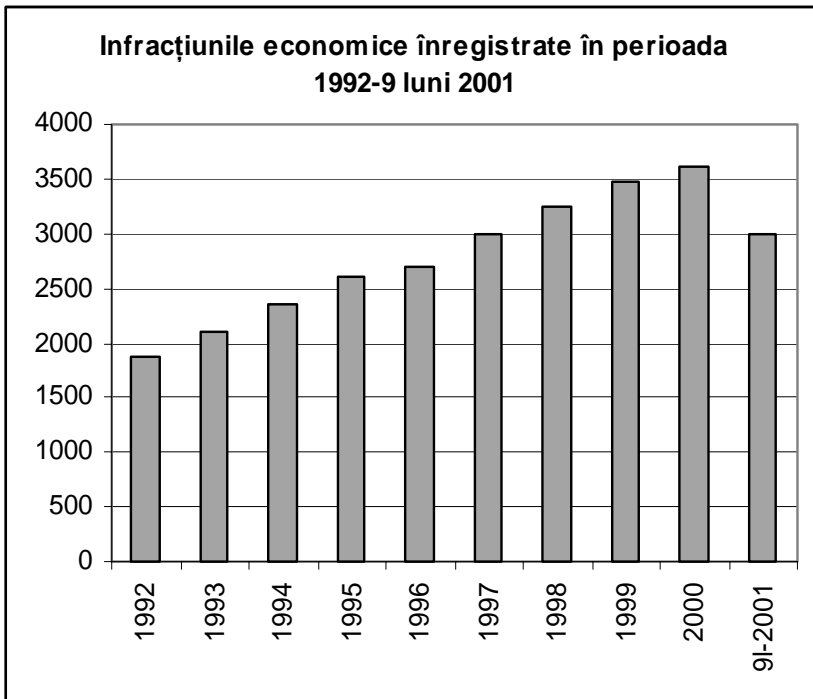
2.3 Prejudiciul cauzat de corupție, consecințe

Prejudiciul cauzat cetățenilor și statului ca rezultat al actelor de mituire este destul de impunător. Conform datelor *Ministerului Afacerilor Interne*, pe cazurile de mituire aflate în gestiune în anul 2000 prejudiciul stabilit constituie circa 7,88 mil. lei, din care 1,72 mil. Lei revin anului 2000.

În comparație cu prejudiciul direct, cauzat ca rezultat al actelor de mituire, consecințele negative ale fenomenului corupției sunt mult mai grave. Datorită actelor de corupție a fost și este posibilă comiterea altor tipuri de infracțiuni, inclusiv grave, mai cu seamă a celor economico-financiare.

Conform aceleiași surse „în anul 1999 circa 795 infracțiuni cu caracter economic (sau circa 23% din numărul total al infracțiunilor economice înregistrate) conțin elemente de corupție și protecționism”, „din numărul de crime de ordin economic relevate în a.2000, respectiv 1028 (28,6%) infracțiuni poartă un caracter social grav, circa 303 (8,4%) conțin elemente

de corupție și protecționism. Pentru comiterea infracțiunilor de ordin economico-financiar sînt demascate și puse sub învinuire 2189 persoane, inclusiv 600 (27,4%) cu funcții de răspundere”.

Dacă este să efectuăm o analiză a evoluției stării infracționale, stabilim o creștere a cotei infracțiunilor economico-financiare (vezi tabelul și diagrama), mai mult ca atât s-a stabilit o dependență direct proporțională dintre numărul actelor de corupție și numărul infracțiunilor economico-financiare.

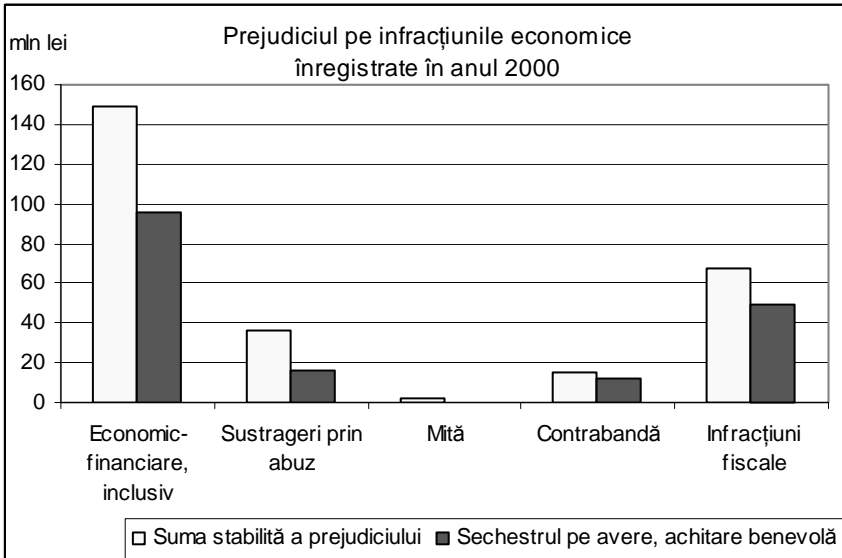
Prejudiciul cauzat ca rezultat al infracțiunilor economico-financiare înregistrate în a.2000 constituie circa 149,4 mil. lei, inclusiv sustrageri prin abuz – circa 36,2 mil.lei, infracțiuni fiscale – circa 67,3 mil.lei, contrabanda - 15,0 mil.lei.

Din infracțiunile cu caracter economic (ce se comit într-o mare măsură ca rezultat al actelor de corupție) un interes deosebit

prezintă infracțiunile, ce contribuie la formarea și consolidarea economiei subterane. La acest capitol în anul 2000 au fost relevate 2281 infracțiuni. În acest domeniu se evidențiază evaziunile fiscale, contrabanda de mărfuri și încălcări penale ce țin de falsificarea, fabricarea și comercializarea mărfurilor și produselor de larg consum. Infracțiunile enumerate se comit, în principiu, în scopul de a obține un profit mai mare într-un termen scurt.

Datele prezentate de organele de drept și de control fiscal/financiar confirmă nivelul sporit al corupției în Moldova și consecințele grave ale acestui fenomen.

În baza materialelor obținute Serviciul de Informații și Securitate mărturisește, că “problema corupției și

protecționismului rămîne foarte acută pentru republică. De regulă, în spatele majorității crimelor economice din sistemul creditar-bancar, relațiilor economice externe, a cazurilor de contrabandă în proporții deosebit de mari, se află reprezentanți

ai organelor administrației publice, persoane cu funcții de răspundere ale ministerelor, departamentelor”.

2.4 Evaziunea fiscală

A fost stabilit că numărul infracțiunilor fiscale a crescut considerabil. Dacă în a.1999 pe teritoriul Republicii Moldova s-au înregistrat 582 infracțiuni, apoi în a.2000 – 795 asemenea infracțiuni, adică cu 36,6% mai mult cu un prejudiciu material de circa 67,3 mil. lei. Astfel, conducătorii SA „Iujanca” (Comrat), SRL „Camferel” (Chișinău), Întreprinderea individuală „Jana Durleștean” (Durlești) prin includerea în documentele contabile a datelor denaturate, au comis evaziuni fiscale, în sumă de 1; 3.2 și 6.4 mil. lei, respectiv.

Prin nota sa informativă *Serviciul de Informații și Securitate (SIS)* informează, că au fost depistate și documentate un șir de încălcări ale legislației financiar-economice, cazuri de folosire contrar destinației a mijloacelor bugetare. Spre exemplu:

- în rezultatul unui control complex au fost depistate multiple încălcări ale legislației vamale și fiscale în activitatea firmei “Holand Traiding”, care a prejudiciat bugetul de circa 10 mil. lei, folosind documente false cu privire la exportarea în adresa unor firme inexistente a unor loturi de mărfuri, care în realitate au fost realizate în republică;

- au fost documentate cazurile de delapidare a 3.5 mil. lei de către conducătorii întreprinderii RED “Nord-Vest” prin efectuarea operațiunilor financiare cu o firmă fictivă; de folosire contrar destinației a mijloacelor și delapidarea bunurilor materiale în sumă de 2.86 mil. lei la întreprinderea de gazificare din or. Dondușeni; de eschivare a SA “Roma” din or. Cimișlia de la achitarea TVA în sumă de 1.44 mil. lei; de obținere ilicită, contra documentelor contrafăcute, a mijloacelor bugetare în sumă de 320 și 200 mii lei, respectiv, de către conducătorii întreprinderii “Liman” și a firmei “Autoradar”.

Pe lângă aceasta în rezultatul activității a fost posibilă prevenirea prejudicierii statului în domeniul relațiilor economice externe prin încheierea contractelor cu firme fantome sau falimentare. Astfel, în rezultatul expertizei independente a fost anulat contractul între întreprinderea de stat “Calea Ferată a Moldovei” și compania de asigurare “Artas”, realizarea căruia ar fi putut cauza statului un prejudiciu de 3,5 mil. lei. De asemenea, a fost prevenită încheierea contractelor între aceeași ÎS “Calea Ferată a Moldovei” și SA “Montajspeștroi” și firma “Carlit”, privind transmiterea celorla din urmă a împrumuturilor de a achita datoriile față de Căile Ferate din Rusia în mărime de 35 mil. franci elvețieni și 3 mil. dolari SUA, respectiv.

Organelor procuraturii le-au fost remise materialele privind privatizarea unor obiecte de deservire a populației și de ocrotire a sănătății la prețuri mult mai reduse sau prin utilizarea documentelor contrafăcute cu ajutorul unor persoane cu funcții de răspundere: a restaurantului “Struguraș” din mun. Cahul contra 200 mii lei, pe când prețul lui real constituia mai bine de 4 mil. lei, precum și a complexului de reabilitare a sănătății, ultimul valorînd 1 mil. lei, cu utilizarea documentelor contrafăcute de către Primăria municipiului. Cazurile vizate sunt cercetate în cadrul anchetei. A fost depistată diminuarea intenționată a valorii restante a bazei de pe lângă calea ferată, de către conducerea SA “Vitamin” din Nisporeni de la 3.214 mil. lei la 936 mii lei, zădărnicită tentativa de a privatiza ilicit clinica stomatologică din mun. Soroca cu concursul unor lucrători ai Departamentului Privatizării.

De asemenea, au fost depistate un șir de alte acte ce conțin elemente de corupție și protecționism, cum ar fi:

- abuzurile de serviciu comise de către vice-președintele executivului Rezina Prodan, implicat în delapidarea mărfurilor destinate pentru stingerea datoriilor față de Fondul Social;

- cazurile eliberării ilicite a pașapoartelor Republicii Moldova unor cetățeni străini și cazuri de falsificare a buletinelor de înregistrare a autoturismelor de 2 colaboratori ai Comisariatului de Poliție mun. Soroca;

- achitățile reciproce pentru folosirea gazului natural cu sprijinul conducerii întreprinderii mixte “BIMACO”, care cu susținerea șefului departamentului de repartizare a gazului în Republica Moldova a SA “Moldovagaz” A. Belinchis, prin efectuarea achităților false cu furnizorii din Rusia în anii 1998-1999 a adus prejudicii statului în sumă de 26 mil. lei;

- dispariția de la Elevatorul din Căușeni a cca 6000 tone de grâu din Rezerva de Stat pe care directorul elevatorului Vladimir Ianiev le-a realizat din Rezerva de Stat fără permisiunea organelor abilitate. S-a inițiat un dosar penal, V. Ianiev fiind reținut preventiv.

În corespundere cu datele *Inspectoratul Fiscal Principal de Stat*, pe parcursul anului 1999, subdiviziunile teritoriale ale serviciului fiscal și Gărzii financiare au cuprins cu controale documentare, operative și tematice 36,7 mii de întreprinderi cu statut de persoană juridică și fizică. La 20,3 mii de întreprinderi (55,2% din numărul celor supuse controalelor) au fost depistate cazuri de diminuare a sumelor impozitelor, taxelor și altor plăți datorate bugetului și alte încălcări a legislației fiscale.

Cazuri de diminuare a sumelor impozitelor, taxelor și altor plăți la buget în proporții mari au fost depistate, de exemplu, la SRL “B&S Impex” Chișinău (diminuarea TVA la import) și SRL “Comtinc – Service” (tănuirea veniturilor prin utilizarea a 2 conturi bancare, diminuarea sumei impozitelor).

În procesul controalelor au fost întocmite procese verbale cu privire la contravențiile administrative asupra a 27807 persoane, ce dețin funcții de decizie în întreprinderi și cetățeni, care au comis încălcări ale legislației fiscale. În 13258 de cazuri

procesele verbale au fost întocmite pentru încălcarea regulilor de calculare și vărsare a impozitelor și altor plăți în buget și în fondurile extrabugetare (art.163 CCA), în 3264 de cazuri – pentru încălcarea modului și termenilor de întocmire și prezentare a dărilor de seamă fiscale (art.162²), în 3686 de cazuri – pentru desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător (art.162), etc.

Organele fiscale au adoptat decizii privind aplicarea amenzilor administrative asupra a 533 persoane cu funcții de răspundere. În 193 de cazuri, când agenții economici timp îndelungat nu-și onorau obligațiunile față de buget, contra lor au fost înaintate cereri privind derularea procedurilor de faliment. La 1 ianuarie 2000 Judecătoria Economică a pronunțat hotărâri despre derularea procesului de faliment pentru 172 agenți economici, din care în 94 cazuri – conform cererilor înaintate de organele serviciului fiscal.

Direcția Urmărirea și Controlul Contribuabililor Mari (DUCCM), care asigură controlul fiscal și urmărirea plăților la contribuabilii mari (626 agenți economici, care includ cei mai mari importatori și exportatori de mărfuri, precum și întreprinderile la care sumele impozitului pe venit, a TVA și a accizelor, datorate bugetului, sunt cele mai mari în țară), pe parcursul anului 1999 a efectuat controale fiscale documentare la 258 întreprinderi mari și la 152 din ele au fost depistate cazuri de diminuare a sumelor impozitelor și taxelor datorate bugetului. Sume considerabile au fost calculate suplimentar la: BCA “Banca Socială”; CET-2; SA “Transconstrucția”; ÎS “Calea Ferată” Chișinău; SA Caragasani Vin” Tighina; SRL “Bioagrochim”; SRL “Dimiurg”; FSPC “Vitol”; SA “Glass Container Company”; Combinatul de vinuri și coniacuri din Bălți; ÎS Moldatsa”; SA Cupcini-Cristal; SA Artima; SA MTV West Botling, etc.

Conform DUCCM a fost calculat suplimentar la buget impozite și taxe în sumă de 22142,5 mii lei, inclusiv sancțiuni financiare - 7671,7 mii lei. În rezultatul unui control s-au calculat în mediu 145,7 mii lei, inclusiv sancțiuni financiare 50,5 mii lei. Din sumele calculate suplimentar 63% revine TVA, 24% - accize, 10% - impozite pe venit, 3% - alte impozite și taxe.

Pe parcursul a.2000 colaboratorii Serviciului Fiscal de Stat au efectuat 39620 controale documentare, tematice și operative sau cu 2892 controale mai multe (7,9%) decât în a.1999. În procesul controalelor s-au constatat încălcări la 24138 mii contribuabili sau 61,0% din numărul întreprinderilor controlate, iar în raportul Gărzii Financiare acest indice constituie 80%.

Cele mai grave încălcări s-au depistat la SRL “Chișinău-Gaz”, unde s-a calculat suplimentar TVA în sumă de 1.9 mln lei; la SRL “Complet-gaz” s-au calculat impozite în sumă de 1,2 mln lei; la SRL “Cărpineni” în rezultatul controlului au fost calculate suplimentar la buget plăți în sumă de 1,6 mln lei, inclusiv 0,9 mln lei accize și 0,5 mln lei impozit pe venit și altele.

O atenție deosebită s-a atras controalelor operative și inopinate efectuate de colaboratorii Gărzii Financiare. Astfel, în perioada a.2000 au fost efectuate 11.744 controale, inclusiv 9393 cu decizii de sancționare. Cele mai specifice încălcări fiscale au fost păstrarea, transportarea și comercializarea mărfurilor fără documente de proveniență legală în 4871 de cazuri și pentru nerepatrierea valutei în 162 de cazuri.

Pentru încălcările comise și depistate în procesul controalelor efectuate în anul 2000 colaboratorii Serviciului Fiscal de Stat au întocmit 38,1 mii de procese-verbale cu privire la contravenții administrative. În 20,4 mii de cazuri procesele-verbale au fost întocmite pentru încălcarea modului de calculare și vărsare a impozitelor, taxelor și altor plăți la buget și în fondurile extrabugetare, în 3,7 mii de cazuri – pentru

încălcarea modului și termenilor de prezentare a dărilor de seamă fiscale, în 5,3 mii de cazuri – pentru desfășurarea ilegală a activității de antreprenariat, etc.

În 2000, organelor de anchetă le-au fost transmise 1036 materiale de control, din care 374 se află în stadiu de examinare, la 446 s-a refuzat intentarea dosarelor penale și numai la 216 au fost intentate dosare penale, din ele 42 au fost remise instanțelor judecătorești și numai pe 17 cazuri au fost aplicate pedepse penale.

În anul 1999 colaboratorii *Departamentului Control Financiar și Revizie* au efectuat 1588 de revizii documentare și controale tematice, inclusiv la 387 instituții bugetare. Din numărul total de revizii efectuate la 1117 agenți economici (sau la circa 70%) și la 216 instituții bugetare (sau 55,8%) s-au depistat diverse contravenții financiare. S-au primit hotărâri și întocmit dispoziții de plată pentru încasarea plăților calculate suplimentar la buget pentru cheltuieli nelegitime, lipsuri de mijloace, sustragerea producției destinate stingerii datoriilor energetice, utilizarea mijloacelor bugetare contrar destinației și imobilizarea mijloacelor bugetare, etc.

În rezultatul controalelor s-au evidențiat multiple încălcări, de exemplu:

- la gospodăriile agricole și întreprinderile subordonate Ministerului Agriculturii și Alimentației în rezultatul a 305 revizii și controale documentare au fost depistate 216 încălcări ale disciplinei financiare (70,8%);
- reviziile și controalele efectuate la 229 agenți din comerț și industrie s-au soldat cu depistarea a pagubei la 173 din ei;
- încălcări la S.A.”Completagaz”, care se ocupă cu stingerea datoriilor RM față de “Gazprom” Rusia pentru gazul procurat, și FPC “Brugan” SRL;

- la SA “Moldovatransgaz”, care nu a respectat contractul de transportare a gazului; nu a achitat suma respectivă și nu a calculat și vărsat TVA la buget (de la acordarea serviciilor companiei “Gaztex);

- la companiile “Lucoil Moldova” și “Agropetrol” - încălcări flagrante a disciplinei fiscale și de prețuri.

În 2000 colaboratorii Departamentului Control Financiar și Revizie au efectuat 2264 revizii documentare și controale tematiche, în rezultatul cărora au depistat pagube și prejudicii cauzate statului și agenților economici în sumă de 321,2 mln lei sau de 2,6 ori mai mult decât în anul 1999 (121,9 mln lei), inclusiv prejudiciul cauzat statului constituie 221,9 mln lei.

Reviziile și controalele efectuate au arătat, că motivele principale care au dus la contravenții financiare sunt:

- falsificarea documentelor contabile la petrecerea decontărilor dintre agenții economici și buget, precum și transmiterea datoriilor la terțe persoane;
- cedarea creanțelor (datoriilor) de la un agent economic la altul;
- înregistrarea firmelor fantome pe un termen scurt;
- evidența contabilă dublă și nesatisfăcătoare;
- pierderea documentelor contabile și nimicirea lor;
- iresponsabilitatea conducătorilor și contabililor;
- eschivarea de la impozite.

În 2000 s-a stabilit că ordonatorii de credite ai instituțiilor bugetare admit cazuri de:

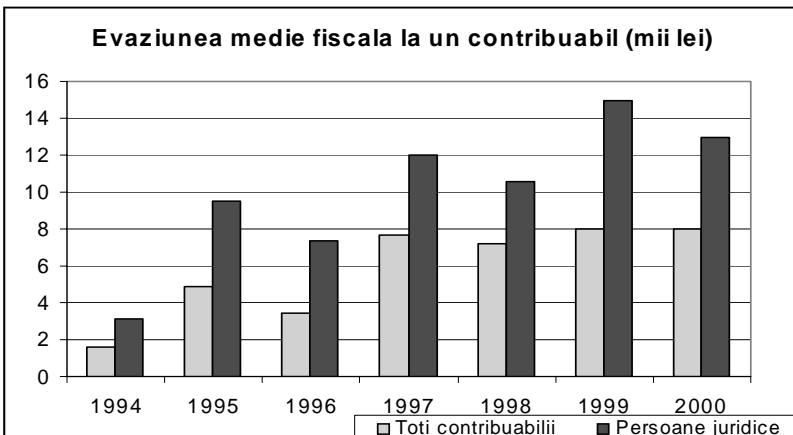
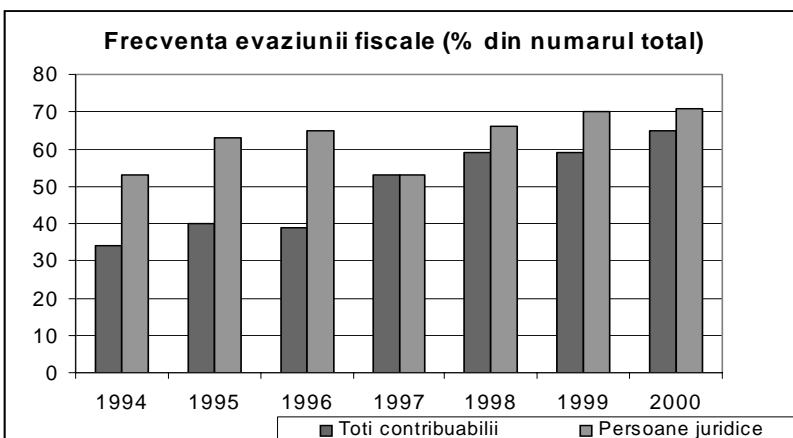
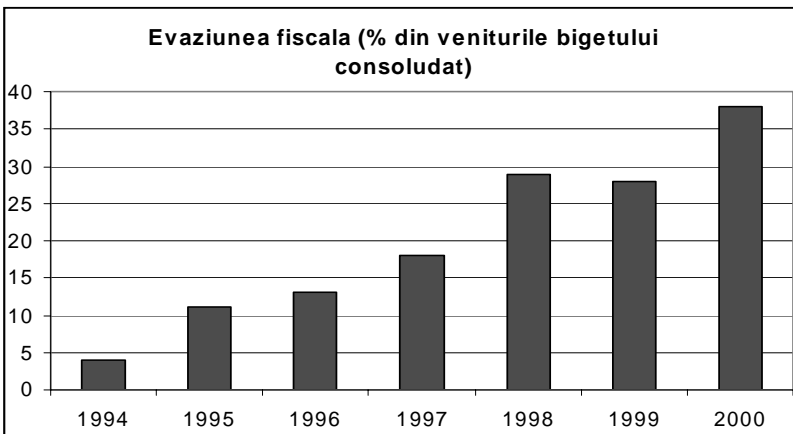
- cheltueli nelegitime;
- lipsuri de bunuri materiale, utilizarea mijloacelor contrar destinației;
- nerespectarea normativelor bugetare;
- depășirea limitelor de cheltuieli.

A fost stabilită utilizarea mijloacelor bugetare contrar destinației și imobilizarea lor, inclusiv la 5 instituții subordonate Ministerului Educației și Științei, 11 instituții subordonate Ministerului Sănătății, 2 instituții subordonate Ministerului Justiției, o instituție a MAI.

În rezultatul reviziilor efectuate în 308 primării din republică, la 161 din ele au fost depistate încălcări financiare.

Analiza situației denotă că *evaziunea fiscală este o „normă” pentru majoritatea agenților economici.*

Este cunoscut faptul că corupția în organele de control fiscal și evaziunea fiscală sunt două fenomene care se nutresc reciproc. Pe de o parte, corupția organelor de control duce la creșterea evaziunii fiscale și reducerea încasărilor în bugetul de stat, iar pe de altă parte, reducerea posibilităților statului de a remunera decent funcționarii publici, din cauza reducerii încasărilor în buget, duce la coruperea în masă a funcționarilor publici. Astfel, într-un sondaj de opinie publică efectuat de Transparency International – Moldova, reprezentanții business-ului mic și mediu au fost întrebați a câta parte din suma evaziunii depistate este suficientă pentru a plăti inspectorului ca evaziunea fiscală să nu fie înregistrată oficial. Rezultatele au fost discorajatoare: în mediu este suficient de a plăti circa 35% din suma inițială, pentru a “scapa” de probleme cu statul. Mai mult ca atât, respondenții au afirmat că, de obicei, cu cât mai mare este suma evaziunii, cu atât mai mică în proporții este mita.

Transparency International – Moldova a efectuat estimarea evaziunilor totale în Republica Moldova pe baza datelor inițiale ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat. Rezultatele arată că acest fenomen se află într-o creștere de formă exponențială. Dacă în 1994 suma evaziunilor estimate total constituia 4% din veniturile bugetului consolidat, atunci în anul 2000, conform estimărilor minimale, ponderea lor a crescut deja până la 38%, sau circa 900 milioane lei. Din ele evaziunile fiscale ale persoanelor juridice au constituit 93.76%, iar cele ale persoanelor fizice – doar 6.24%.

Disciplina fiscală crește nu numai în volum, dar și în frecvență. Densitatea sau frecvența evaziunii fiscale, fiind calculată ca o cotă a numărului de cazuri de depistare a evaziunii fiscale, în numărul total de controale fiscale aproape s-a dublat în intervalul de timp 1994 – 2000 (de la 32% până la 65%). Suma medie a unei evaziuni depistate pentru un contribuabil a crescut de la 1.8 până la 8 mii lei.

Se observă o diferențiere a acestor indicatori în diviziune regională. Astfel, printre persoane juridice cel mai frecvent încalcă legislația fiscală cei din Tighina (90%), Soroca (80%), Edineț (78%) și municipiul Chișinău (78%). Densitatea minimă a contravențiilor a fost înregistrată în jud. Bălți (49%) și Lăpușna (60%), media pentru Moldova fiind de 90%. Persoanele juridice care cel mai frecvent au fost supuse controalelor din partea inspecțiilor fiscale sunt contribuabilii de proporții (DUCCM - 72% din numărul lor total) și cei din județul Tighina (68%). Cel mai rar au fost supuși controalelor contribuabilii din municipiul Chișinău (doar 6% din numărul total al contribuabililor înregistrați), UTA Găgăuză (14%), media pe Republica Moldova constituind 16%.

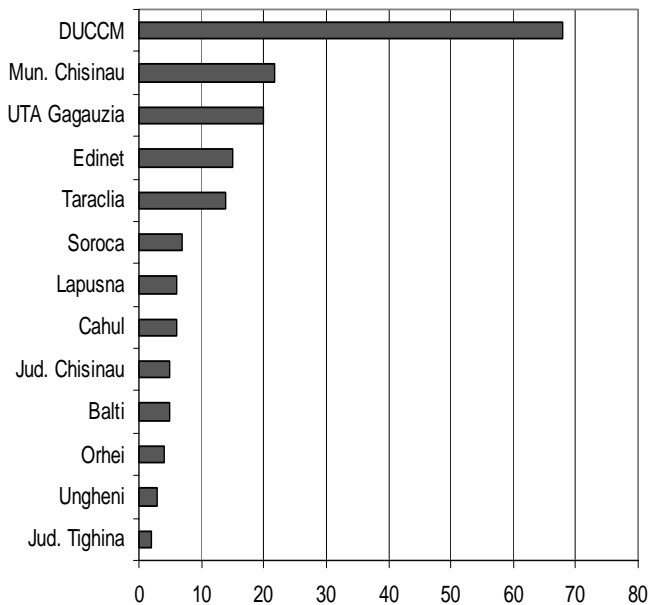
Evaziunea medie la un contribuabil între persoane fizice este de proporții mici și nu afectează esențial veniturile bugetului de stat. Printre persoane fizice în republică evaziunea maximală la

un contribuabil a fost aceea de la contribuabili de proporții mari – 68 mii lei. După ele vine Chișinăul – 21.69 mii lei și UTA Găgăuză (20 mii lei).

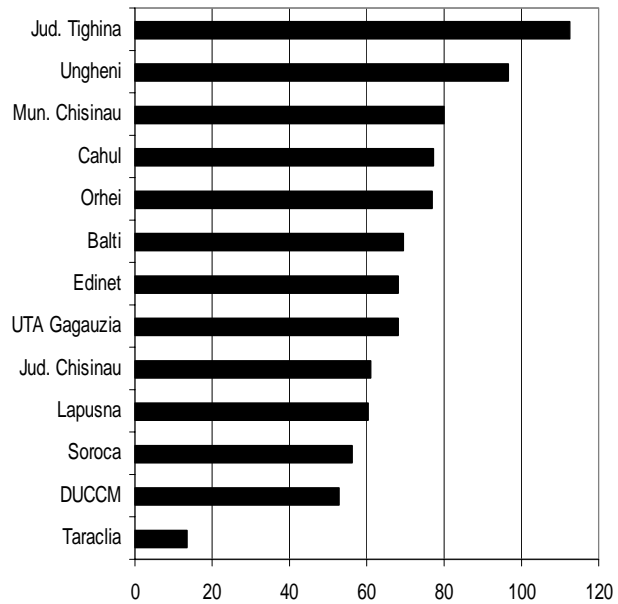
Se pune logic întrebarea: sunt oare egal pedepsiți contribuabilii pentru evaziuni de aceleași proporții? Răspunsul este – nu. Suma totală a penalităților pentru încălcarea legislației fiscale a variat de la 35010.2 mii lei în municipiul Chișinău și 16241 mii lei pentru contribuabilii de proporții (DUCCM), până la 311 mii lei în jud. Taraclia. Pentru persoane juridice aceste penalități au variat de la 34909.9 mii lei în municipiul Chișinău și 16241 mii lei pentru DUCCM, până la 1142 mii lei în Cahul, Orhei, și, în sfârșit, jud. Taraclia – 125 mii lei. Pentru persoanele fizice: la penalități maxime au fost supuși contribuabilii municipiului Chișinău (1077.6 mii lei) și județului Chișinău (727 mii lei), iar cei din jud. Lapușna (147 mii lei) și Tighina (54 mii lei) au fost supuși la penalități minime.

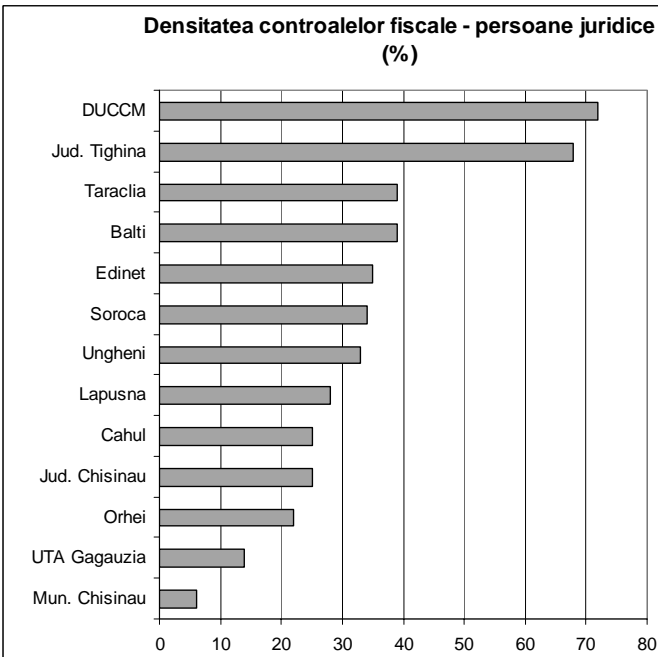
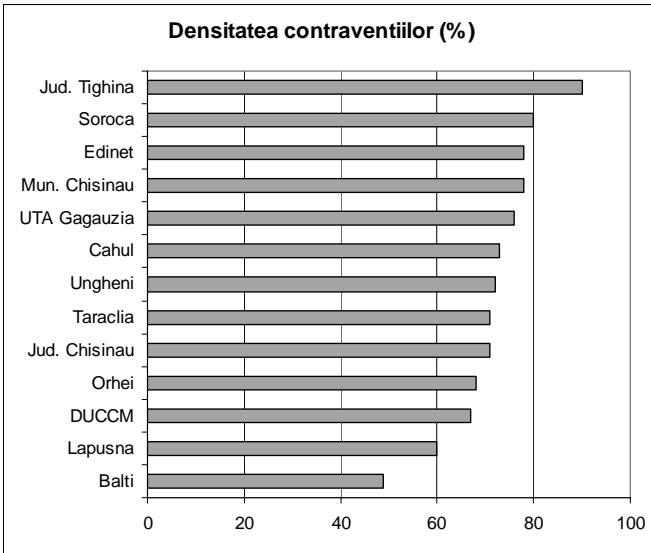
De fapt, suma penalităților într-o anumită regiune nu explică faptul cât de sever au fost pedepsiți cei care au încălcat legislația. Drept un indice care ar explica acest fapt ar servi rata penală, care se calculează ca suma penalităților împărțită la suma evaziunii fiscale depistate, exprimat în procente. Pentru toți contribuabilii, incluzând persoanele juridice și cele fizice, cei mai sever penalizați în anul 2000 au fost cei din jud. Tighina, unde rata penală a constituit 112%. După ei urmează jud. Ungheni (97%), municipiul Chișinău (80%), jud. Orhei și Cahul (pentru ambele - 77%).

Evaziunea medie la un contribuabil (mii lei)

Rata penalitatilor (%)

Cel mai puțin penalizați au fost contribuabilii din jud. Taraclia (13.5%), rata penală medie pentru Republica Moldova în 2000 fiind egală cu 70%. Contribuabilii de proporții, de regulă, desfășoară activitățile sale în mai multe regiuni prin intermediul filialelor, de aceea, anume ei sunt supuși cel mai frecvent controalelor. Posibil, aceasta se lămurește și prin faptul că dimensiunile evaziunii fiscale sunt mari printre acești contribuabili. Totuși, probabil, datorită posibilităților de a mitui inspectorii fiscali la întreprinderile mai înstărite, rata penalităților la acest grup de întreprinderi este pe neașteptate cea mai mică în comparație cu ceilalți contribuabili.

O atenție aparte merită evaziunea fiscală în UTA Găgăuzia. Având cea mai joasă frecvență a controalelor fiscale și tranzacții economice relative mici, ea marchează una din cele mai mari sume de evaziuni fiscale la un contribuabil și o frecvență foarte înaltă a evaziunii fiscale. Rata penalităților în această regiune este comparativ mică, iar nivelul de colectare a penalităților este cel mai jos în țară. Rezultatele arată că, indiferent de faptul dacă aceasta este intenționat, sau nu, în această regiune sunt create condiții pentru o sporire continuă a evaziunii fiscale.

2.5 Contrabanda de mărfuri

Dacă ne referim la activitatea ce ține de plata taxelor vamale, putem constata că în acest domeniu persistă aceeași tendință. În scopul dobândirii veniturilor ilegale prin eschivarea de la plata taxelor vamale s-au intensificat actele de contrabandă. Pe parcursul anului 2000 s-au înregistrat 195 asemenea infracțiuni, adică cu 57,3% mai mult decât în anul 1999. Contrabandei se supun mai cu seamă mărfurile de larg consum, produsele de tutungerie, petroliere, alcoolul, preparatele medicinale, substanțele chimice, precum și alte mărfuri. De exemplu:

- în perioada anilor 1999-2000 firma "SUCCES-M" din Chișinău în 23 de cazuri a importat marfă (frigidere) în

sumă de 405 mii dolari SUA fără a o declara, marfa fiind transportată prin punctele de control mixte (poliția, vama, serviciul fiscal);

- la 30.05.99 inspectorul vamal Briceni C împreună cu cet. J au introdus în Republica Moldova prin contrabandă 17982 kg de crenvurști în sumă de 9631 dolari SUA; la 02.01.2000 - împreună cu cet. J au introdus în Republica Moldova 37800 kg pulpe de găină în sumă de 39597 dolari SUA; la 13.08.2000 tot inspectorul vamal Briceni C împreună cu cet.N au trecut prin contrabandă carne congelată în sumă de 11878 dolari SUA;
- la 10.09.2000 inspectorul vamal Briceni S împreună cu cet.M au introdus prin contrabandă în Republica Moldova mobilă în sumă de 6865 dolari SUA; la 04.11.2000 - împreună cu cet. J au trecut prin contrabandă mezeluri în sumă de 7773 dolari SUA;
- la 16.11.99 inspectorul vamal Briceni împreună cu cet. G au trecut prin contrabandă în Republica Moldova 37800 kg pulpe de găină în sumă de 20518 dolari SUA;
- la 15.02.2000 inspectorul vamal Briceni Z împreună cu cet.J au introdus în Republica Moldova prin contrabandă 19187 kg crenvurști în sumă de 9823 dolari SUA.

Notă: datele complete despre persoanele implicate în actele de contrabandă nu sunt prezentate deoarece cazurile se cercetează.

Este important faptul, că în toate cazurile indicate de trecere a mărfurilor de contrabandă prin vamă dosarele penale au fost intentate numai în baza art.75 al.5 Cod penal (contrabanda de mărfuri), dar nu și pe cazurile de corupție comise de lucrătorii respectivi (în cazul dat ai Vamei Briceni), doar este evident că trecerea mărfurilor de către persoanele indicate nu a fost efectuată fără ca lucrătorii vamei să obțină careva beneficii, ceea ce poate fi verificat prin procedura declarării și controlului veniturilor. De asemenea, este important faptul că lipsesc careva informații, care ar indica tragerea la răspundere a

conducătorilor vamei pentru nerespectarea prevederilor Legii privind combaterea corupției și protecționismului.

În anul 2001 intensitatea actelor de contrabandă nu s-a micșorat și, prin urmare, *contrabanda*, de asemenea, *devine (sau este) o "normă" pentru agenții economici și persoanele fizice.*

2.6 Comercializarea de mărfuri contrafăcute

Pe parcursul anului 2000, MAI a ridicat de la delicvenți mărfuri contrafăcute în valoare de 2,3 mil. lei, inclusiv: 117,2 tone de alcool în sumă de 1,0 mil. lei, 138314 sticle de vodcă la o valoare de circa 874,4 mii lei, 18948 sticle de coniac fals de 271,4 mii lei, 2030 sticle de șampanie în sumă de circa 22,6 mii lei și 8,3 tone de vin în sumă de 92,7 mii lei. Pe lângă numărul indicat de infracțiuni, în a.2000 au fost depistate 13492 contravenții economico-financiare, pe care au fost aplicate amenzi în sumă de 1,9 mil. lei și confiscate mărfuri în valoare de 1,3 mil. lei.

2.7 Firme-ecran

În rezultatul activității de combatere a infracțiunilor cu caracter economic a fost depistat fenomenul de utilizare a firmelor ca ecran pentru ascunderea infracțiunilor, inclusiv de corupție. De exemplu, conform datelor MAI, către 01.01.2001 în Republica Moldova erau înregistrate 1341 firme, în autorizația și statutul căror fusese inclusă practicarea turismului internațional. A fost stabilit că din numărul de firme autorizate doar 307 aveau licență eliberată de Ministerul Economiei și Reformelor pentru a activa în acest domeniu. În legătură cu aceasta și fiind impuse la o reînregistrare obligatorie la Agenția Națională de Turism, la 01.01.2001 au fost reînregistrate doar 126 firme. Din ele 12 firme au primit licențe ca agenți economici pentru angajarea și plasarea în câmpul muncii peste hotare a cetățenilor Republicii Moldova și numai 3 din ele realmente activează în acest domeniu. Celelalte, într-o mare măsură practică activitatea

ilegală de trafic de ființe umane, care este însoțită de un șir de acte de corupție.

2.8 Corupția și crima organizată

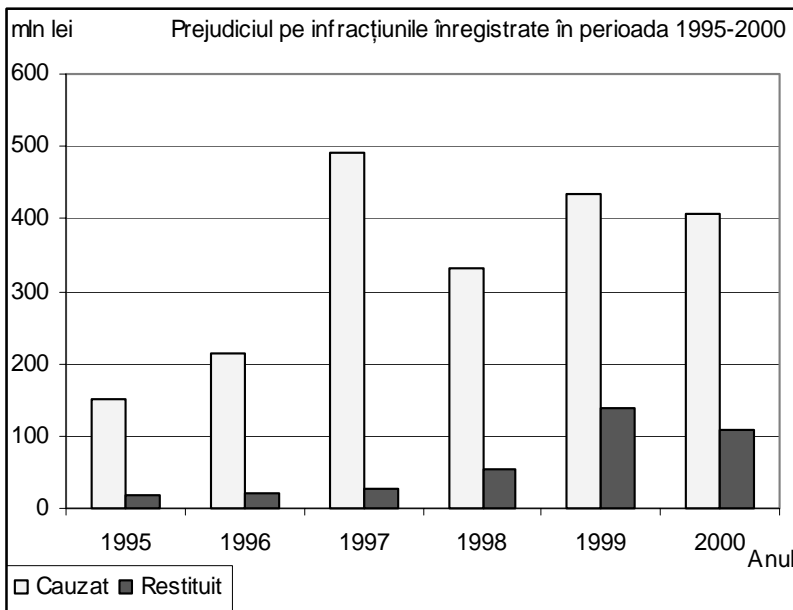
La compartimentul “Combaterea criminalității de ordin economico-financiar”, Ministerul Afacerilor Interne menționează că “în pofida măsurilor întreprinse, în republică continuă tendința de criminalizare a ramurilor vital importante ale economiei naționale, devin tot mai insistente încercările de pătrundere a elementelor criminale în structurile organelor statale, de răspîndire tot mai largă a mituirii și coruperii conducătorilor structurilor economice, funcționarilor publici și antrenarea lor în activitățile criminale. Necătînd la măsurile întreprinse, tot mai îngrijorătoare devine activitatea formațiunilor criminale organizate, care-și conturează structuri stabile ramificîndu-se și pe plan internațional”. Aici se arată legătura dintre corupție și crima organizată prin intermediul nu numai a infracțiunilor tradiționale, dar mai cu seamă prin intermediul infracțiunilor economice, economiei subterane. Ca rezultat al pătrunderii corupției și crimei organizate se distrug un șir de întreprinderi, chiar ramuri întregi ale economiei naționale.

Dat fiind faptul, că o parte din funcționari publici acceptă mituirea din partea infractorilor, mai cu seamă de la autorități și membri ai grupărilor criminale organizate, apărînd interesele lor ilegale, ei (funcționarii) astfel devin dependenți de crima organizată, finanțați de ea. Prin intermediul actelor de mituire funcționarii corupți apără interesele crimei organizate, acceptă comiterea infracțiunilor ce țin de crima organizată, astfel contribuind la răspîndirea circulației ilegale a drogurilor, armelor, contrabandei de mărfuri, spălarea banilor, prostituția, traficul de ființe umane, alte infracțiuni ce țin de crima organizată. Din aceste motive corupția constituie o formă sau

un element al crimei organizate și este percepută ca „mafie”, „crimă organizată”.

2.9 Degradarea economică și socială

Mijloacele dobândite pe căi ilicite sunt considerabile (în

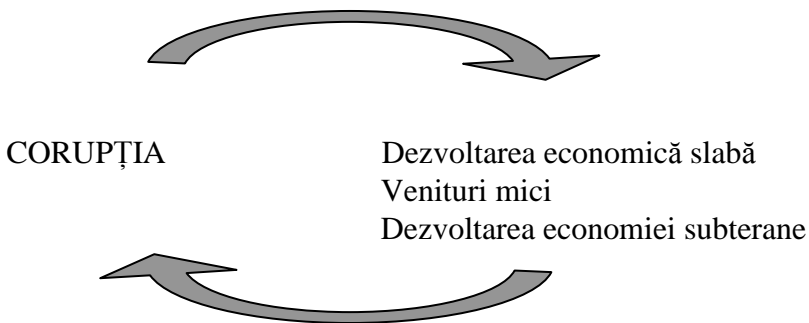

diagramă este indicat numai prejudiciul cauzat și restituit în rezultat numai infracțiunilor înregistrate). Aceste mijloace se spală și se includ în economia subterană, utilizând coruperea funcționarilor publici. La rândul său, economia subterană duce la creșterea evaziunii fiscale, diminuarea plăților la buget, astfel apar datoriile la salarii, pensii, etc. De exemplu, în anul 1998 datoriile la salarii constituiau 276 mil. lei.

În rezultatul fenomenelor care s-au petrecut, produsul intern brut (PIB) a scăzut brusc și în anul 2000 constituia mai puțin de o treime din PIB 1990 (PIB pe cap de locuitor în anul 2000 constituia circa 360 dolari SUA (cel mai jos în statele în

tranziție), ceea ce corespunde indicelui perceperii corupției, conform căruia Moldova se află printre statele cu o economie slab dezvoltată.

Astfel, corupția contribuie la o dezvoltare economică slabă, la venituri mici și la dezvoltarea economiei subterane, iar cele din urmă, la rândul său, contribuie la adâncirea corupției, creându-se un cerc vicios conform schemei:

Anume din aceste motive corupția este frână în dezvoltarea economică și blochează mersul reformelor în țară.

Pe lângă faptul că corupția provoacă cetățenilor și statului enorme pierderi materiale și financiare, aceste acțiuni mai au și un șir de alte consecințe negative, cum ar fi:

- discreditarea autorităților publice de toate nivelurile, discreditarea aparatului de stat;
- subminarea stabilității în societate, bazelor democratice ale noii societăți;
- denaturarea principiilor legalității, consolidarea crimei organizate;
- frînarea realizării reformelor promovate;

- eșecul politicii de susținere a antreprenoriatului și micului business;
- eșecul politicii sociale, în domeniul educației, sănătății, mediului ambiant, etc.;
- creșterea datoriilor statului;
- formarea clanului economic și politic ce impune societății voința sa;
- paralizarea instituțiilor statului.

Adică, pe lângă impactul negativ economic mai apare impactul social, impactul asupra securității politice a statului.

3. Problemele combaterii corupției

3.1 Voința de a combate corupția

Necătînd la adîncirea corupției în notele informative se menționează despre unele neajunsuri în activitatea organelor de drept în lupta cu corupția.

Conform Procuraturii Generale, “sunt foarte rare cazurile de depistare și tragere la răspundere a persoanelor vinovate în actele de protecționism pe art.174¹⁷ și 174¹⁸ al Codului cu privire la Contravențiunile Administrative – “Protecționismul” și “Nerespectarea prevederilor Legii privind combaterea corupției și protecționismului”. Doar procurorii Găgăuziei și al sectorului Strășeni au intentat cîte 4 proceduri administrative în baza art. 174¹⁷ CCA (protecționism)”.

Se menționează că “în 18 sectoare din republică nu a fost depistat nici un caz de mituire. Colaboratorii serviciilor operative din sectoarele Basarabeasca, Dondușeni, Drochia, Camenca, Comrat n-au depistat asemenea infracțiuni pe parcursul ultimilor 5 ani. Situația descrisă însă, nu mărturisește că în sectoarele indicate fenomenul nu există, este deznădăcinat, ci, dimpotrivă, demonstrează incapacitatea or lipsa voinței organelor de resort de a le demasca, ignorarea procedurilor de investigații”, ceea ce confirmă aprecierile sus-menționate, precum că numărul real al actelor de corupție este mult mai mare și că majoritatea actelor de corupție nu sunt relevate de către organele de resort. Mai mult ca atît, în alte cazuri persoane cu funcții de răspundere nu numai că nu depistează actele de corupție, ci singuri le comit. De exemplu șeful secției “A” a Direcției Operațiuni și Misiuni Speciale a Inspectoratului General de Poliție, locotenent-colonel de poliție M. Grosu a acoperit exortarea a 4 automobile TIR, care transportau fiecare

cîte 19 tone de deșeuri de aluminiu. La 11.09.2000 Procuratura Generală a pornit pe acest caz un proces penal în baza art.185 al.1 CP.

Procuratura Generală atrage atenția, că “Potrivit art.12 din Legea privind combaterea corupției și protecționismului, conducătorii de autorități publice, întreprinderi, instituții sunt obligați să ia măsurile de rigoare față de funcționarii din subordine vinovați de săvîrșirea unor acte de corupție și protecționism. Eschivarea intenționată de la măsurile prevăzute atrage după sine răspunderea conform legislației în vigoare și destituirea” și tot aici menționează că “astfel de cazuri nu sunt cunoscute”.

Conform Procuraturii Generale, “una din sarcinile primordiale ale statului este contracararea fenomenului corupțional. În ultimii ani în țară are loc o extindere a corupției, situația devenind alarmantă. Deși despre necesitatea combaterii corupției se vorbește mult la cele mai înalte niveluri, se adoptă legi respective, hotărîri, decizii, măsuri și acțiuni concrete în această direcție practic nu se întreprind, ceea ce de fapt ne vorbește nu despre lupta cu acest flagel social, ci despre o mimare a acestei lupte”.

Prin aceasta se constată că există *problema voinței autorităților de a lupta cu corupția* și eficacitatea acestei activități.

3.2 Salarizarea funcționarilor

În legătură cu necesitatea unei activități mai eficiente în lupta cu corupția se menționează unele abateri de la respectarea legii sau că această luptă în unele cazuri nu poate fi efectuată datorită golurilor în legislație. Astfel Procuratura Generală indică, că “nu se asigură garanțiile stipulate în art.6 lit.”c” a Legii privind combaterea corupției și protecționismului, care prevede *asigurarea funcționarilor publici cu salarii de la bugetul de stat* și cu privilegiu în mărimea corespunzătoare

competenței și răspunderii lor, fapt *care ar oferi acestora și familiilor lor un nivel de trai decent* și ar exclude într-o măsură considerabilă manifestările de corupție și protecționism”; că “lupta cu fenomenele corupției și protecționismului se duce practic doar prin aplicarea prevederilor Codului penal și rareori ale Codului contravențiilor administrative și nu a Legii privind combaterea corupției și protecționismului”.

3.3 Declararea și controlul veniturilor

Procuratura Generală este indignată de neexecutarea unor prevederi ale legislației, bunăoară a art.12 din Legea serviciului public, precum și art.10 din Legea privind combaterea corupției și protecționismului, potrivit cărora la încadrarea în serviciul public și ulterior în fiecare an, funcționarul este obligat să prezinte o declarație privind veniturile, averea imobiliară și mobilă de valoare, depunerile bancare și hîrțile de valoare, angajamentele financiare, inclusiv în străinătate. Conform Procuraturii Generale, “aceste cerințe au rămas la nivel de constatări în lege. Declarațiile cum nu se depuneau așa și nu se depun cu atât mai mult nu se controlează”, “Potrivit Hotărîrii Guvernului nr.199 din 02.04.96 Direcția pentru politica de cadre de lîngă Guvern, în termen de 3 luni, urma să asigure prezentarea de către toți funcționarii publici din republică, în modul stabilit de lege, a declarațiilor privind veniturile. Deși au trecut mai mult de 4 ani, *declarații despre venituri nimeni nu prezintă*”.

Prin aceasta se constată că există *problema declarării și controlului veniturilor funcționarilor publici*.

3.4 Colectarea probelor

Un rol important în combaterea criminalității revine activității operative de investigații. Procuratura Generală regretă că “posibilitățile și măsurile de investigații operative prevăzute în Legea privind activitatea operativă de investigații adoptată în 1994 pînă în prezent nu se utilizează pe deplin, rezultatele acestor activități în multe cazuri nu sînt suficiente pentru întreprinderea unor măsuri active de relevare a atentatelor criminale; prevenire, curmare, descoperire a infracțiunilor și persoanelor, care le organizează, le comit sau le-au comis; de căutare a persoanelor”.

Este vădit că legea dată nu se utilizează pe deplin, datorită legăturii slabe a legii date cu Codul de procedură penală. Anume din acest motiv există *problema recunoașterii probelor dobîndite la etapa activității operative de investigații* (pînă la intentarea dosarului penal) *ca probe pe dosarul penal*, precum și *problema recunoașterii “măsurilor operative de investigații” ca metode (mai bine zis mijloace de anchetă) de acumulare a probelor*. Din motivul că în calitate de probe sunt recunoscute numai datele faptice obținute în corespundere cu procedura penală, în prezent organele de cercetare penală și anchetă preliminară utilizează diferite procedee pentru a “transforma” datele faptice (materialele), obținute ca rezultat al activității operative de investigații, în probe pe cazul penal respectiv. Tot din acest motiv se vehiculează mult cu termenul de reținere, care anterior a fost de pînă la 24 de ore, termen, care din 12.07.2001 a fost mărit pînă la 72 de ore (art.25 al.3 al Constituției). În cazul cînd ar fi fost recunoscute ca probe toate datele faptice obținute nu numai în baza Codului de procedură penală, dar și ca rezultat al activității operative de investigații, aceste probleme ar fi eliminate. Aceasta are o deosebită importanță în cazurile de combatere a corupției și crimei organizate, căci probele principale pe cazurile de infracțiuni de

acest gen se dobîndesc anume la etapa activității operative de investigații. De aceea, se propune modificarea articolelor Codului de procedură penală, prin care:

- ca probe să fie recunoscute, de asemenea, datele factice (materialele) obținute ca rezultat al activității operative de investigații în corespundere cu Legea nr.45-XIII din 12.04.94;
- acumularea probelor să se efectueze în condițiile și utilizînd mijloacele de anchetă stipulate de Codul de procedură penală și Legea cu privire la activitatea operativă de investigații.

3.5 Protejarea persoanelor

O problemă dificilă, cu care se confruntă organele de urmărire penală și instanțele judecătorești este *protejarea martorilor, părții vătămate, a persoanelor care acordă ajutor în procesul penal și a rudelor acestora*. Procedeele utilizate la anchetarea cazurilor penale în multe cazuri nu sunt îndreptate spre protejarea categoriilor indicate de persoane, cu atît mai mult, că Legea privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal, fiind adoptată, nu poate fi pe deplin realizată din lipsa unui suport real financiar.

3.6 Responsabilitatea persoanelor juridice

Procuratura Generală constată existența problemei care constituie “lipsa legii despre răspundere colectivă”. De exemplu, conform Procuraturii Generale, “în cadrul controalelor privind respectarea legislației în procesul privatizării patrimoniului de stat a fost depistat un șir întreg de încălcări și chiar neglijare a legii, însă în toate cazurile se face trimitere la deciziile comisiei de privatizare. Spre exemplu, Departamentul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat, conform deciziilor sale, a permis privatizarea pachetului de acțiuni a statului în fabricile de prelucrare a semințelor de

porumb din Reușel și SA “Semințe-Nord”, prin ce statul a fost prejudiciat cu 14,9 mil. lei, fiind diminuat prețul acestor obiecte. Contractele de cumpărare-vînzare au fost reziliate de Judecătoria Economică la cererea Procuraturii Generale. Altceva nu s-a putut întreprinde din motivul că decizia a fost adoptată de comisie. Evident că se cere stabilirea prin lege în aceste cazuri a răspunderii personale a președintelui Comisiei, or a comisiei în întregime. Aceasta ar exclude adoptarea a astfel de decizii”.

Această problemă a apărut în mai multe cazuri și lipsa unei responsabilități a persoanelor juridice contribuie la răspîndirea corupției. Din acest motiv este binevenită propunerea de a introduce modificări în legislația în vigoare, prin care s-ar prevedea *responsabilitatea persoanelor juridice*, cu atît mai mult că această măsură este prevăzută de Convenția penală asupra corupției.

3.7 Controlul asupra activității și deciziilor procuraturii

Ministerul Afacerilor Interne este îngrijorat de soarta cauzelor penale și deciziilor luate pe marginea lor. Se menționează că “după cum arată analiza pe anii 1998 – 7 luni 2000, de la 19,2 pînă la 32,1% ale dosarelor pornite sunt clasate de organele procuraturii în baza art.5 p.1 și 2 Cod de procedură penală” (ne reamintim că în a.2000 în Republica Moldova au fost înregistrate 38267 infracțiuni), prin care s-ar subînțelege că un număr din dosare sunt clasate neîntemeiat și că aceste dosare nu ajung pentru examinare în instanța de judecată. Mai mult ca atît, apare o contradicție prin care înțelegem că de la bun început se intentează dosare penale în baza indicilor componenței de infracțiune ca mai apoi aceste dosare să fie clasate, de exemplu, din lipsa componenței de infracțiune. Acest fenomen este confirmat de datele statistice ale Departamentului pentru Combaterea Crimei Organizate și Corupției, conform căruia din numărul total al dosarelor penale

clasate în anul 2000 de către organele procuraturii 18 țin de acte de corupție, toate cauzele fiind clasate în baza art.5 p.2 Cod de procedură penală (din lipsa componenței de infracțiune).

Printre dosarele penale clasate de organele procuraturii sunt foarte multe dosare ce țin de corupție sau de infracțiuni economico-financiare, care au afectat grav economia națională. În acest sens organele procuraturii s-au transformat într-o arhivă de dosare penale clasate. Într-o mare măsură, *problema clasării dosarelor penale* se află la baza unor “conflicte” între procuratură și poliție ceea ce influențează direct și diminuează eficacitatea colaborării între aceste organe de drept și ca urmare diminuează rezultatele activității de combatere a criminalității.

Posibil, din acest motiv Procuratura Generală a inițiat elaborarea unui acord de colaborare între organele de drept și de control. Dat fiind faptul, că proiectul de acord conținea în sine un mecanism, prin care se crea posibilitatea reală ca organele procuraturii să dirijeze cu activitatea organelor de drept și de control prin intermediul grupurilor mixte (ceea ce contravine legislației în vigoare), proiectul elaborat nu a fost susținut și nu a fost adoptat.

Ministerul Afacerilor Interne “nu pune la îndoială necesitatea efectuării supravegherii din partea procuraturii asupra respectării legalității de către organele polițienești la soluționarea materialelor despre infracțiuni”. Activitatea subdiviziunilor MAI, inclusiv de clasare a dosarelor penale, este supravegheată de către Procuratura Generală, astfel, deciziile ilegale, inclusiv cea de clasare neîntemeiată a dosarelor penale (mai cu seamă ca rezultat al fenomenului corupției) poate fi depistată.

În cazul Procuraturii Generale, controlul existent asupra activității și deciziilor ei este inefficient și, deci, este mult mai puțin probabil de a depista ilegalitatea deciziilor luate, inclusiv

de clasare sau intentare a dosarelor, mai cu seamă ca rezultat al actelor de corupție posibile, cu atât mai mult că procurorii și anchetatorii procuraturii dispun de imunitate prin lege.

Deci, pe lângă problemele clasării cauzelor penale, eficacității interacțiunii (colaborării) subdiviziunilor organelor de drept este în vigoare și *problema controlului judiciar asupra activității și deciziilor procuraturii, precum și problema imunității procurorilor, anchetatorilor procuraturii.*

Credem, că problema controlului judiciar asupra activității și deciziilor procuraturii este legată de problema divizării puterilor în stat (legislativă, executivă și judecătorească). Privitor la locul și rolul procuraturii se poate de constatat că în Republica Moldova s-a păstrat, în principiu, structura ex-sovietică, prin care procuratura, fiind un organ de drept, nu este o structură a Guvernului, dar o structură care conform Legii cu privire la Procuratură (art.1 p.4), „își exercită atribuțiile ca organ autonom în sistemul organelor judecătorești”. Posibil, din aceste motive bântuie părerea că procuratura se consideră ca „stat în stat”. În așa condiții controlul asupra activității și deciziilor procuraturii nu poate fi eficient și, deci, urmează a fi determinat locul și rolul procuraturii în cercul organelor de drept. Anume din aceste motive în cadrul reformei de drept s-a propus și *se propune subordonarea Procuraturii Generale Ministerului Justiției* după modelul statelor democratice dezvoltate cu atribuirea ei a rolului așteptat, ceea ce ar permite rezolvarea problemelor apărute, inclusiv a controlului judiciar asupra activității și deciziilor procuraturii.

3.8 Incriminarea corupției

Ministerul Afacerilor Interne mai menționează că “în anul 1999 de către instanțele judecătorești din republică au fost aplicate pedepse condiționate pe 4711 dosare, iar cu amânarea sentinței s-au primit decizii pe 724 dosare penale. Aceste tendințe negative, pot avea consecințe imprevizibile, care nu pot contribui la ameliorarea situației criminogene din țară”. Este evident că printre cele enumerate sunt și cauze ce țin de corupție, infracțiuni economice.

Această îngrijorare se confirmă inclusiv de Procuratura Generală, care menționează că “pe parcursul anului 2000 instanțele judecătorești au examinat 28 cauze penale de luare de mită. Au fost amendați 4 inculpați, privați de libertate – 3, cu suspendarea pedepsei – 9, în 2 cazuri acțiunile au fost reîncadrate și aplicate prevederile art.43 Cod Penal, în privința a 12 inculpați au fost pronunțate sentințe de achitare (3 în baza renunțului legal al procurorului la învinuire) au fost atacate 3 sentințe din motivele blîndeții pedepsei și 5 de achitare”.

În acest sens se observă *necesitatea revizuirii prevederilor art.42 (aplicarea unei pedepse mai blînde decît cea prevăzută de lege), art.43 (suspendarea pedepsei) și 44¹ (amînarea executării sentinței) Cod penal referitor la infracțiunile de corupție și alte tipuri de infracțiuni grave. Nu este logic, de exemplu, ca în cazul luării de mită, recunoscută ca crimă gravă, să se aplice o „pedeapsă mai blîndă” sau “suspendarea pedepsei”, chiar și în cazul art.187 al.2 (acțiune săvîrșită în urma unei înțelegeri prealabile de către un grup de persoane sau în repetate rînduri sau însoțite de estorcarea mitei, ori primirea unei mite de mari proporții).*

3.9 Sistemul fiscal

Referitor la infracțiunile fiscale Ministerul Afacerilor Interne menționează că o “altă pricină constă în multiplele dificultăți legate de imperfecțiunea legislației fiscale”, că clasarea unui număr considerabil de dosare penale pe infracțiuni fiscale “sunt generate în principiu de instabilitatea legislației fiscale”, că “prevederile legislației în vigoare nu corespund gravității infracțiunilor date reieșind din situația la moment” și că “până în prezent se subapreciază caracterul social periculos al evaziunilor fiscale”.

În contextul celor expuse unele din propunerile MAI ar fi:

- modificarea normei penale (art.164² CP) de sancționare a evaziunii fiscale;
- completarea normei penale (art.164¹ CP) privind sancționarea eschivării de la prezentarea documentelor cu privire la venit;
- lărgirea noțiunii de infracțiune gravă (art.7¹ CP), fiind incluse un șir de norme penale de ordin fiscal, inclusiv “evaziunea fiscală” și “neachitarea impozitelor”.

Dacă revenim la problema evaziunii fiscale, datele prezentate au relevat că se urmărește eschivarea frecventă de la plata impozitelor și taxelor, că acest fenomen are un caracter de masă și devine “normă” pentru majoritate (de la 61 până la 80%) și că se urmărește un număr sporit al controalelor ce confirmă insistența inspectoratelor fiscale de a ridica impozite, taxe de la agenții economici. Acest fapt reiese din Nota Informativă a Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, care indică, că “Planul anual al încasărilor la bugetul consolidat în anul 2000 este îndeplinit la nivel de sută la sută față de 98,8 la sută în anul 1999”, “Încasările la bugetul asigurărilor sociale de stat în anul 2000 au constituit 916,1 mln lei, majorându-se față de perioada

anului trecut cu 202,8 mln lei sau cu 28,4 la sută” și pare că scopul inspectoratului este, în primul rând, nu acumularea impozitelor și taxelor în corespundere cu legislația în vigoare, dar îndeplinirea planului de încasări la bugetul consolidat și bugetului asigurărilor sociale de stat.

Mai mult ca atât, asupra agenților economici se răsfrînge și *sistemul de control necoordonat al organelor de control*. Anume din acest motiv se întreprind unele măsuri întru ameliorarea situației. În scopul reorganizării procesului de inspectare și control a subiecților economici de către autoritățile fiscale și în vederea asigurării excluderii dublării și paralelismului activității de control cu Departamentul Controlului Financiar și Revizie la 31.01.2000, IFPS a adoptat ordinul nr.14 “Privind utilizarea în practică a delegărilor-adeverințe de control și coordonarea activității de control cu subdiviziunile DCFR”. Astfel, prin ordin se prevede excluderea deplasării haotice a inspectorilor și obținerea asigurării subiectului economic supus controlului asupra respectării procedurii de efectuare a controlului fiscal. Întru coordonarea activității DCFR și organelor fiscale a fost aprobat ordinul Ministerului Finanțelor nr.65 din 22.06.2000 “Privind coordonarea activității de control”.

În scopul optimizării sistemului de control, a fost efectuată activitatea de implementare a programului “PACHET”, care constă în introducerea informațiilor despre contribuabil, atât de ordin general, cât și a dărilor de seamă fiscale, în baza de date a inspectoratelor, astfel încât să fie posibilă dispunerea de informație fără a apela la multitudinea de dări de seamă.

Aferent Proiectului Reformei Fiscale din Moldova, a fost realizat programul pilot, care rezidă în efectuarea reformei auditului fiscal.

Din aceste date se poate concluziona că, într-o mare măsură, motivul eschivării frecvente a agenților economici de la plata

impozitelor este *sistemul fiscal nereușit și existența unor condiții care nu asigură apărarea intereselor legitime ale agenților economici și ale statului.*

În scopul ameliorării situației ar fi binevenită *reforma fiscală*, ce ar contribui eficient și coordonat la lupta cu corupția și care ar *reduce povara fiscală* în măsura în care s-ar crea echilibrul ce va permite dezvoltarea economică și colectarea impozitelor, *cu înăsprirea ulterioară a responsabilității pentru evaziunile fiscale și actele de contrabandă*, adoptarea măsurilor care ar asigura ca autoritățile însărcinate de implementarea legislației fiscale să contribuie la lupta cu corupția, precum și adoptarea unei *strategii de stat de protejare a activităților legitime ale agenților economici, securității economice ale statului.*

3.10 Imunitatea funcționarilor

Vizavi de lupta cu corupția Ministerul Justiției informează, că “întru executarea indicațiilor prim-ministrului vizînd examinarea cadrului legislativ al Republicii Moldova în aspectul intercalării acestuia în continuitatea procesului de promovare a reformelor și depistării legilor în vigoare care ar putea fi apreciate ca promotoare a corupției, la 27 aprilie 2000 Ministerul Justiției a organizat o convocare a reprezentanților organelor din domeniu. În cadrul convocării au participat reprezentanții Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Finanțelor, Ministerului Economiei și Reformelor, Serviciului de Informații și Securitate, Curții Supreme de Justiție, Procuraturii Generale și Centrului de Investigații Strategice și Reforme.

În procesul discuțiilor au fost conturate cîteva direcții prioritare de activitate și în special:

1. Modificarea unui set de acte normative: Legea cu privire la Procuratură, Legea cu privire la statutul judecătorului, în vederea excluderii imunităților stabilite; Legea privind

acordarea de licențe pentru unele genuri de activitate, Legea cu privire la patenta de întreprinzător, Codul Electoral.

2. Urgentarea adoptării ... Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor, Legii cu privire la lobbyism, Legii cu privire la limitarea activității monopoliste și protecția concurenței.

3. Efectuarea unor sondaje de opinii în diverse grupuri sociale pentru a delimita zonele preponderente ale corupției și pentru a adopta măsuri de eradicare a acestui fenomen în structurile concrete, afectate de acest fenomen grav.

Prin proiectul prezentat (elaborat de Ministerul Justiției de comun acord cu Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Economiei și Reformelor întru executarea însărcinării Guvernului din 25.04.2000) se propune ridicarea imunității colaboratorilor procuraturii și a judecătorilor, care, conform Constituției, nu dispun de imunitățile stabilite de legile respective, întru respectarea principiului constituțional al egalității tuturor cetățenilor în fața legii”.

Deci, *problema imunității lucrătorilor procuraturii se răsfrînge și asupra imunității judecătorilor*. În acest context, în scopul realizării articolului 16 p.2 al Constituției Republicii Moldova, prin care “toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială”, precum și în scopul excluderii barierelor la documentarea activităților ilegale ale persoanelor corupte se propune *ridicarea imunității lucrătorilor procuraturii, judecătorilor, precum și deputaților față de anchetă, urmărire și sancțiuni relativ la infracțiuni* ceea ce ar corespunde unuia din Principiile directe de luptă contra corupției, adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

3.11 Legalitatea în organele afacerilor interne

Ministerul Afacerilor Interne informează că practica disciplinară a constatat următoarele: în cadrul organelor și subdiviziunilor afacerilor interne continuă cazurile de încălcare flagrantă a normelor de drept, rămân frecvente abuzurile de serviciu și excesele de putere, săvârșirea intenționată a crimelor, accidentelor rutiere cu consecințe grave, alte fapte incompatibile ce știrbesc imaginea poliției în opinia societății.

Astfel, pe parcursul a.2000 față de efectivul organelor și subdiviziunilor afacerilor interne au fost aplicate 5459 sancțiuni disciplinare, inclusiv 3326 lucrătorilor de poliție, 1897 militarilor trupelor de carabinieri și 236 efectivului instituțiilor de învățământ, fiind concediați din motive negative 431 persoane. Au fost aplicate 354 sancțiuni disciplinare pentru încălcarea cerințelor legislației. Au fost depistate 19 cazuri de aplicare și folosire ilegală a armei din dotare. Împotriva a 291 lucrători de poliție și 113 carabinieri au fost intentate 387 acțiuni penale, inclusiv numai pentru estorcare și luare de mită împotriva polițiștilor au fost intentate 37 dosare penale. 7 polițiști și 67 carabinieri sunt deja condamnați.

Este evident că în astfel de condiții cetățenii deseori nu se adresează după ajutor organelor de poliție locale ori ei sunt nevoiți să se adreseze pentru ajutor organelor centrale ale MAI, dar și în astfel de cazuri uneori cetățenii rămân dezamăgiți.

Un exemplu, care demonstrează atitudinea MAI vizavi de fenomenele negative în societate este soluționarea plîngerii unui grup de cetățeni din Pivniceni, Dondușeni, Edineț (petiția Col-135 din 20.03.2001). Petiția cetățenilor informează că în anul 1999 un grup de 5 persoane au creat cooperativa "AGRO-FLUX", președintele căreia a fost ales Flocos Victor Vasile, primarul satului Pivniceni și Corbu. În anul 1999 cooperativa a

obținut roadă: 2500 tone sfeclă de zahăr, 260 tone grâu, 60 tone semințe floarea soarelui, 18 tone suc, 80 tone orz, etc. Din cantitatea dată, V. Flocos a repartizat cotașilor numai câte 250 kg de grâu la cotă (în total 43,75 tone), iar restul 216 tone grâu, precum și celălaltă roadă (semințe de floarea soarelui, sfecla de zahăr, soia, etc.) au fost însușite de Flocos. În anul 2000 se continuă același lucru. Petiționarii se adresează pentru susținere la autoritățile de la MAI și roagă să investigheze cazul de însușire, mai mult ca atât, petiționarii indică că sunt de acord să prezinte informații și probe suplimentare, dar conducerea de la Chișinău trimite petiția în comisariatul de poliție de sector, fiind evident finalul neplăcut pentru grupul de tineri fermieri.

Datorită faptului că în ultimii ani funcționarii publici nu sunt remunerați și asigurați la nivelul cuvenit, precum și din alte motive, multe funcții rămân vacante. Întru îndeplinirea sarcinilor care stau în fața structurilor respective, nu rareori conducerea purcede la angajarea unor persoane slab pregătite sau cu standarde etice joase, locurile fiind abandonate de persoane cu nivel înalt de profesionalism.

De exemplu, conform datelor MAI “la 1 ianuarie 2001 incompletul în MAI constituie 1812 unități (11,9%), inclusiv 471 (7,2%) corpul de comandă și 1341 (15,3%) efectivul de trupă. Numai în ultimii 5 ani s-au schimbat 548 lucrători ai poliției criminale, majoritatea din ei fiind cu o experiență bogată în combaterea criminalității. Pe parcursul anului 2000 din diferite motive s-au concediat 1774 colaboratori sau cu 307 mai mult decât în anul precedent.

Trezește îngrijorare faptul, că continuă să crească numărul celor concediați din proprie inițiativă – 1115 colaboratori, ce duce după sine destrămarea nucleului de profesioniști în subdiviziuni. Începând cu a.1998 numărul celor concediați prevalează față de persoanele angajate.

Pe parcursul anilor 1995-2000 din diverse motive s-au concediat din cadrul MAI 533 tineri specialiști, inclusiv 189 absolvenți ai Academiei și 344 ai Colegiului de Poliție. Acest fenomen nu s-a stopat, ci dimpotrivă a luat amploare.

Nivelul pregătirii profesionale a tinerilor specialiști – absolvenți ai instituțiilor de învățământ ale MAI este foarte scăzut. După cum consideră colaboratorii cu o bogată experiență, pregătirea teoretică a absolvenților Academiei de Poliție este de 53% la sută, iar a celor de la Colegiul de Poliție doar de 25,5% la sută.

Unele din cauzele situației critice în procesul de pregătire teoretică și capacităților de aplicare în practică a cunoștințelor obținute în instituțiile de învățământ sunt:

- nivelul scăzut de însușire și predare a materialului de studiu;
- separarea teoriei de practică în procesul învățământului;
- lipsa unei pregătiri speciale profesional-psihologice și distragerea în masă a studenților din procesul de învățământ pentru îndeplinirea unor obligațiuni necaracteristice (paza obiectelor social-economice, lucrări agricole, patrulare, etc.).

În al doilea rând, selectarea necalitativă a viitorilor studenți a fost din partea aparatului de cadre, cât și a comisiilor de admitere din instituțiile de învățământ. Ca rezultat se înmatriculează persoane întîmplătoare, cu intelect jos și logică slab dezvoltată” (citată din materialele Ministerului de Afaceri Interne).

În viziunea MAI, “problemă arzătoare în procesul de creare și menținere a nucleului de profesioniști în subdiviziuni este adaptarea tinerilor specialiști în serviciu, insuficiența căreia se caracterizează prin:

- condițiile nesatisfăcătoare de trai;
- remunerarea neadecvată a muncii;
- lipsa condițiilor pentru exercitarea obligațiilor de serviciu;
- prestigiul jos al profesiei de polițist;
- atitudinea iresponsabilă a aparatului educativ.

Toate aceste curențe în ansamblu duc la concedierea în masă a tinerilor specialiști, aducând statului prejudicii materiale colosale.”

Pentru întreținerea organelor afacerilor interne în anul 2000, Parlamentul a aprobat bugetul de 101 mil. 024,5 mii lei, care acoperă minimul necesar doar în mărime de 36,7% vizavi de necesitățile reale. Datoriile salariale față de colaboratori la data de 01.12.2000 au alcătuit suma de 19,078 mln lei, iar datoriile creditoare față de colaboratori și furnizori au constituit 43,256 mil. lei.

În condițiile când decade nivelul profesional al organelor de interne și când funcționarul este plătit prost, este destul de probabil că eficacitatea combaterii corupției și criminalității va fi mică. Nu întâmplător, prin Hotărârea Parlamentului privind activitatea Procuraturii Generale și MAI în combaterea crimei organizate și corupției nr.490-XIV din 09.07.99 (art.2) se constată că Procuratura Generală și Ministerul Afacerilor Interne nu au întreprins măsurile necesare în vederea combaterii crimei organizate și corupției.

3.12 Legalitatea în sistemul penitenciar

La compartimentul corupției Ministerul Justiției informează despre situația criminogenă în cadrul sistemului penitenciar, care rămâne agravată și este condiționată de “salarizarea nesatisfăcătoare a efectivului Departamentului Instituției Penitenciare, neachitarea restanțelor și îndemnizațiilor efectivului de trupă și corpului de comandă”, care “în lipsa altor surse de existență, provoacă colaboratorii sistemului penitenciar la soluționarea problemelor materiale la contopirea ilicită cu lumea criminală”.

Pe parcursul a 5 luni a anului 2000 au fost depistate 30 cazuri de relații neregulamentare a colaboratorilor penitenciarelor cu reprezentanții lumii interlope. 8 colaboratori au fost eliberați

din serviciu pentru relații neregulamentare cu condamnații și cu rudele lor, iar 3 colaboratori sunt atrași la răspundere penală.

Ministerul Justiției prezintă următoarele cazuri:

1. Controlorul penitenciarului nr.3 mun. Chișinău: sergentul de justiție Lisnic N.E. pentru stimularea materială în sumă de 600 lei a acordat întâlnire cu rudele condamnatului reținut sub pază Nani R.G.. N. Lisnic a fost reținut în momentul primirii banilor. Pe acest caz a fost intentat un proces penal în baza art.187 al.1 CP.

2. Pentru falsificarea documentelor din dosarul personal al unui condamnat, care în baza acestor documente trebuia să fie eliberat înainte de termen, șeful de departament din penitenciarul nr.9, maiorul de justiție I. Salamaha a fost reținut în flagrant în momentul luării mitei. În procesul anchetei s-a stabilit, că I. Salamaha pentru cazuri analogice a mai luat mită încă de la 3 condamnați.

3. Pentru delapidări ale avutului proprietarilor în proporții deosebit de mari maiorul de justiție G. Codru, fost șef-adjunct pe logistică a spitalului republican, a fost atras la răspundere penală de către Procuratura mun. Chișinău.

Ministerul Justiției consideră că posibilitățile serviciilor operative în direcția combaterii corupției sunt folosite insuficient din următoarele considerente:

- lipsa garanțiilor securității personale;
- asigurarea materială nesatisfăcătoare a colaboratorilor serviciilor de securitate și misiuni speciale;
- lipsa unui program complex și unic al ministerelor de forță în combaterea crimei organizate, corupției și protecționismului.

În scopul sporirii eficienței combaterii corupției și protecționismului, Ministerul Justiției consideră necesar:

- majorarea salariilor de funcție cu 50% pentru lucrul operativ de investigație, luînd în considerație specificul muncii primejdioase pentru viață și sănătate: acte de agresiune din partea condamnaților și deținuților și pentru recrutarea celor mai calificați și experimentați colaboratori, cointeresarea lor în lucru, micșorarea fluctuației cadrelor și ridicarea prestigiului serviciilor operative;

- mărirea articolului devizului de cheltuieli al Ministerului Justiției pentru stimularea aparatului confidențial.

Din cele expuse rezultă că întru o luptă eficientă cu corupția urmează a fi soluționate următoarele probleme: *pregătirea profesională a lucrătorilor; remunerarea lor adecvată și asigurarea condițiilor convenite de muncă; respectarea unor norme etice de comportament la exercitarea atribuțiilor și crearea condițiilor orientate spre prevenirea fenomenului corupției; optimizarea structurii și statelor de personal cu reducerea unităților și structurilor parazitare.*

3.13 Situația în Inspectoratul Fiscal

În corespundere cu datele Inspectoratului Fiscal Principal de Stat pe parcursul a.1999, în baza informațiilor operative, plîngerilor și petițiilor parvenite de la persoanele fizice și agenții economice, de către Direcția securitate și armament a IFPS au fost efectuate 36 cercetări de serviciu, prin care în 27 cazuri semnalele comunicate s-au confirmat. Ca rezultat 4 colaboratori ai Serviciului fiscal pentru abuz de serviciu au fost concediați, către alte 32 persoane au fost aplicate sancțiuni disciplinare.

Inspectoratul Fiscal Principal de Stat a examinat 492 petiții și adresări ale agenților economici, în care se contestau acțiunile inspectoratelor subordonate. În 152 de cazuri faptele despre care s-a comunicat s-au adevărit pe deplin sau parțial și deciziile nelegitime au fost anulate.

În scopul sporirii eficienței combaterii corupției și protecționismului în cadrul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, inspectoratul a efectuat 162 controale operative. În rezultatul acestor controale efectuate la posturile fiscale comune interne de control 9 angajați au fost concediați din funcție pentru încălcările depistate la evidența, păstrarea și utilizarea blanchetelor de strictă evidență, 14 angajați au fost sancționați. În total în cadrul Serviciului Fiscal de Stat pentru încălcările comise au fost sancționate 54 persoane, inclusiv 14 persoane au fost eliberate din funcție.

3.14 Viziunea Ministerului Finanțelor

În viziunea Ministerului Finanțelor „un mare neajuns în prevenirea fenomenului corupției constă și în faptul că ministerul și organele din subordinea lui nu întotdeauna dispun de informație privind starea criminalității în sistemul financiar, fiscal și vamal. De regulă, organele de drept nu informează ministerul și organele din subordinea lui despre angajații, care sunt supuși anchetei penale pentru săvârșirea infracțiunilor. După părerea conducerii ministerului neajunsurile în combaterea criminalității, corupției și protecționismului sunt următoarele:

- *lipsa conlucrării între organele de drept și control la depistarea și cercetarea crimelor;*
- *nivelul scăzut al măsurilor de profilaxie a criminalității;*
- *selectarea cadrelor în organele de drept și de control pe principiile de rudenie, cunoștință și cumătrism.*

Pentru redresarea situației ar fi binevenite următoarele măsuri:

- *Înbunătățirea la toate nivelurile a lucrului educativ cu personalul și în special culturii juridice a funcționarilor publici;*
- *practicarea difuzării televizate a dezbaterilor judiciare vizând unele infracțiuni de proporții;*

- anularea noțiunii de “termeni rezonabili” în procedura de examinare a cazurilor penale și introducerea unor termeni concreți;
- aplicarea față de inculpați a măsurilor adecvate infracțiunilor săvârșite;
- tragerea la răspundere penală atât a executorilor infracțiunilor, precum și a organizatorilor (conducătorilor) grupelor criminale și corupte”.

3.15 Problema cadrelor

Dacă revenim la problema luptei cu corupția, este important nivelul corupției în cadrul organelor de drept și de control. Anterior a fost menționat un șir de cazuri de corupție în aceste organe. Spre regret, în cadrul organelor de drept și de control, precum și în alte organe publice, nivelul profesional și etic nu este întotdeauna cel dorit, fapt ce generează posibile încălcări ale legislației de către funcționari, inclusiv comiterea actelor de corupție.

Într-o mare măsură nu lucrează vreun mecanism, care ar fi îndreptat spre selectarea persoanelor potrivite, care ar corespunde tuturor cerințelor pentru îndeplinirea funcțiilor, în primul rând din punct de vedere al profesionalismului, calităților morale. Deseori se observă evident, că la diferite funcții se numesc persoane, care nu posedă calitățile respective, mai mult ca atât în aceste funcții se numesc persoane cu interese meschine, fapt ce duce la adâncirea corupției, comiterea de sustrageri, alte infracțiuni care prejudiciază cetățenii și statul în întregime. *De obicei, nu se recurge la organizarea de concursuri transparente pentru ocuparea funcțiilor publice.*

Analizând problema cadrelor se poate de menționat, că în corespundere cu informația *Direcției pentru politica de cadre a Guvernului*, numărul funcționarilor publici, conform statelor, în

ministere, departamente, prefecturi și consilii județene (cu excepția MAI, PG, SIS) este de 6123,2, inclusiv 5445,85 (88,9%) real încadrați, locuri vacante 677,35 (11,1%).

În ministere, departamente, prefecturi și consilii județene numărul funcționarilor publici conform statelor la moment a crescut de la 4788 la 6123,2, adică cu 1335,2 funcționari publici.

Rămîne scăzut și nivelul pregătirii persoanelor cu funcții de răspundere. În corespundere cu datele prezentate de Direcția pentru politica de cadre “au urmat cursuri de perfecționare în domeniul administrației publice 247 funcționari ...doar 4,03% au urmat diferite cursuri, seminare, lecții, traininguri în domeniul administrației publice”.

Studiul efectuat ne demonstrează că în ministere, departamente, prefecturi și consilii județene nu se acordă atenție cuvenită problemelor instruirii funcționarilor publici.

Reieșind din datele prezentate, în scopul eficientizării activității și prevenirii corupției în organele publice urmează a fi:

- *revăzute structura și statele de personal ale organelor publice în scopul eficientizării activității instituțiilor, reducerii unităților și structurilor „parazitare”;*
- *selectate cadrele prin concurs cu organizarea concursurilor pentru ocuparea funcțiilor publice vacante;*
- *reexaminat sistemul existent de salarizare întru asigurarea lor cu salarii competitive;*
- *implementate programe de instruire a funcționarilor;*
- *elaborate și adoptate Coduri etice (de conduită) a diverselor tipuri de funcționari publici.*

3.16 Măsuri de luptă cu corupția

De la primele etape de dezvoltare în condițiile economiei de piață, când se observa evident adâncirea fenomenului corupției în Moldova, autoritățile respective au întreprins un șir de măsuri întru stoparea acestui fenomen.

La 30.04.1992 prin Decretul Președintelui nr.104 „Cu privire la măsurile de combatere a corupției în organele puterii de stat și administrației de stat” a fost creat Consiliul coordonator pentru combaterea corupției.

La 17.11.1992 de către Parlament a fost adoptată Legea nr.1198-XII privind bazele sistemului fiscal (publicată repetat în Monitorul Oficial la 02.12.1999).

La 03.12.1992 de către Parlament a fost adoptată Legea nr.1216-XII privind taxa de stat (publicată repetat în Monitorul Oficial la 02.12.1999).

La 03.01.1992 a fost adoptată Legea nr.845-XII cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.

La 01.04.1992 a fost adoptată Legea nr.998-XII privind investițiile străine.

La 1.07.1993 a fost emis Decretul Președintelui nr.98 „Cu privire la unele măsuri suplimentare de coordonare a luptei împotriva criminalității, corupției, cazurilor de încălcare a legislației, disciplinei și ordinii publice în republică” cu instituirea unei noi componente a Consiliului coordonator pe lângă Președintele Republicii Moldova.

La 08.11.1994 a fost emis Decretul Președintelui nr.315 prin care s-a dispus crearea pe lângă Guvern a Consiliului coordonator pentru combaterea criminalității și corupției și asigurarea menținerii ordinii de drept.

La 12.04.1994 de către Parlament a fost adoptată Legea nr.45-XIII privind activitatea operativă de investigații.

La 19.07.1994 de către Parlament a fost adoptată Legea nr.186-XIII privind taxele locale.

Tot la 19.07.1994 a fost adoptată Legea nr.190-XIII cu privire la petiționare.

La 04.05.1995 de către Parlament a fost adoptată Legea serviciului public nr.443-XIII.

La 07.07.1995 a fost adoptată Hotărârea Parlamentului nr.518-XIII, în corespundere cu care a fost creată Comisia parlamentară specială în scopul executării controlului asupra executării legislației privind combaterea corupției.

La 14.03.1996 a fost adoptată Hotărârea Parlamentului nr.780-XIII prin care s-a dispus crearea pe lângă Guvern a Direcției pentru politica cu cadre.

La 17.05.1996 a fost adoptată Legea nr.837-XIII cu privire la asociațiile obștești.

La 27.06.1996 de către Parlament a fost adoptată Legea nr.900-XIII privind combaterea corupției și protecționismului.

Dat fiind faptul că nivelul corupției luase amploare, prin Decretul Președintelui nr.116-II la 07.04.1997 a fost creată o subdiviziune specializată „Departamentul pentru combaterea crimei organizate și corupției”.

La 30.04.1997 de către Parlament a fost adoptată Legea achiziției de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile statului nr.1166-XIII.

La 07.11.1997 a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr.1038 despre aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea concursului pentru ocuparea funcției publice vacante în autoritățile publice.

De asemenea, de către Parlament au fost adoptate redactări, modificări și completări la articolele Codului penal la capitolul VIII „Infrațiuni săvârșite de persoane cu funcții de răspundere” și tot la acest capitol au fost introduse noi articole:

- prin Legea din 03.05.1996 – art.189¹ „Abuzurile la emisia hârtiilor de valoare”;
- prin Legea nr.1326 din 25.09.1997 – art.189² „Abuzurile pe piața hârtiilor de valoare”;
- prin Legea nr.1375 din 19.11.1997 - art.188¹ „Traficul de influență”, art.189³ „Primirea de către funcționar a recompensei nelegitime” și art.189⁴ „Nerespectarea de către persoana cu funcții de răspundere a cerințelor Legii privind combaterea corupției și protecționismului”.

De asemenea, noi articole au fost incluse în Codul cu privire la contravențiile administrative, cum ar fi art.174¹⁷ „Protecționismul” și art.174¹⁸ „Nerespectarea prevederilor Legii privind combaterea corupției și protecționismului”, adoptate prin Legea nr.1375 din 19.11.1997.

Pe lângă acestea, de către Parlament au fost adoptate un șir de legi ce țin de activitatea diferitor categorii de funcționari publici, cum ar fi:

- Legea nr.902-XII din 29.01.1992 cu privire la procuratură;
- Legea nr.39-XIII din 07.04.1994 despre statutul deputatului în Parlament;
- Legea nr.317-XIII din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională;
- Legea nr.544-XIII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului;
- Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21.07.1995;
- Legea nr.186-XIV din 06.11.1998 privind administrația publică locală;
- Legea serviciului în organele vamale nr.1150-XIV din 20.07.2000, alte legi,

iar anterior la 18.12.1990 a fost adoptată Legea nr.416-XII cu privire la poliție.

La 28.01.1998 a fost adoptată Legea nr.1458-XIII privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal.

La 25.02.1998 a fost adoptată Legea nr.1545-XIII privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de cercetare penală și de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

La 09.07.1999 a fost adoptată Legea nr.491-XIV privind finanțele publice locale.

La 16.07.1999 a fost adoptată Legea nr.523-XIV cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale.

La 04.11.1999 prin Hotărârea Guvernului nr.1017 a fost adoptat Programul de Stat privind combaterea criminalității, corupției și protecționismului pentru anii 1999-2002.

La 28.05.2001 prin Decretul Președintelui nr.57-III pe lângă Președintele Republicii Moldova din nou se constituie Consiliul coordonator în problemele combaterii corupției. Consiliul este condus de Președintele Republicii Moldova, iar în calitate de membri au fost incluși Președintele Parlamentului, Prim-ministrul, președintele Comisiei parlamentare pentru securitatea națională, procurorul general, ministrul justiției, ministrul afacerilor interne, directorul Serviciului de Informații și Securitate, președintele Curții de Conturi.

La 21.09.2001 prin Decretul Președintelui nr.238-III a fost aprobat Regulamentul Consiliului coordonator în problemele combaterii corupției.

La 15.11.2001 de către Parlament a fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor nr.633-XV.

Acestea și alte acte normative au o atitudine directă sau indirectă asupra activității ce ține de prevenirea și contracararea corupției în Moldova. Anume aceste măsuri indică că în Republica Moldova există un potențial, care are drept scop prevenirea și contracararea corupției. În ce privește, însă, eficiența măsurilor întreprinse în luptă cu corupția, trebuie să recunoaștem că rezultatele sunt minime. Mai mult ca atât, rapoartele organelor de drept și de control atestă agravarea situației. Măsurile întreprinse nu au fost îndeajuns pentru a crea condițiile, când ambele părți implicate în actele de corupție (funcționarii publici sau persoane cu funcții de răspundere pe de o parte și persoanele fizice sau juridice pe de altă parte) să nu accepte fenomenul corupției. Anume aceste aspecte impun necesitatea de a întreprinde acțiuni mai insistente de luptă contra corupției, de rezultatele căreia depinde nivelul de dezvoltare în țară.

3.17 Alte probleme de ordin legislativ și organizatoric

În legislația actuală, precum și în activitatea de combatere a corupției există un șir de *goluri și contradicții în legislație*, care nu contribuie la o luptă eficientă cu corupția. Iată, de exemplu, unele contradicții dintre Legea privind combaterea corupției și protecționismului și Codul penal al Republicii Moldova, care este un semnal pentru unificarea noțiunilor actelor de corupție în diferite acte normative.

Legea privind combaterea corupției și protecționismului	Codul penal
Noțiunea: corupție	Noțiunile: luare de mită mijlocirea mituirii darea de mită
Noțiunea: protecționism	Noțiunea: trafic de influență

Pe lângă golurile expuse anterior, mai pot fi menționate următoarele: de legislația în vigoare nu este prevăzută responsabilitatea pentru spălarea veniturilor dobândite pe căi criminale, în pofida faptului, că în anul 2001 a fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor. Din lipsa unei asemenea responsabilități, în principiu, nici n-a activat articolul 23 (spălarea banilor) al Legii instituțiilor financiare.

De Legea privind combaterea corupției și protecționismului și Legea serviciului public este prevăzută prezentarea de către funcționari a declarațiilor privind veniturile și averea, însă până în prezent nu este implementat mecanismul de declarare și control al veniturilor, cu atât mai mult, nu este prevăzută responsabilitatea pentru eschivarea de la declararea veniturilor. Aici se poate menționa, că la 29.11.2001 de către Parlament a fost adoptat în prima lectură proiectul de Lege privind declararea și controlul averii demnitarilor de stat, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere. Fără a pune la îndoială necesitatea adoptării unei asemenea legi, considerăm, că mecanismul propus de control a declarațiilor nu este real și în cazul adoptării legii date în varianta acceptată de către Parlament (în prima lectură) scopul prevăzut de lege nu va fi atins și legea dată nu va contribui la prevenirea reală a corupției și abuzurilor în țară.

De asemenea, nu este prevăzută responsabilitatea persoanelor juridice, realmente nu lucrează mecanismul de selectare prin concurs a persoanelor la ocuparea funcțiilor publice, în pofida faptului că încă în anul 1997 prin Hotărârea Guvernului a fost aprobat Regulamentul cu privire la organizarea concursului pentru ocuparea funcției publice vacante în autoritățile publice.

Organul specializat de combatere a corupției nu este independent în măsura convenită pentru a nu fi influențat „de sus”, ceea ce a arătat practica activității Departamentului pentru

Combaterea Crimei Organizate și Corupției, și că acest organ nu este dotat cu mijloacele necesare pentru o activitate eficientă de colectare a probelor.

Mai mult ca atât, unele norme legislative contribuie la crearea unor bariere activității de combatere a corupției. Este vorba de imunitatea acordată prin lege unor categorii de funcționari, cum ar fi parlamentari, judecători de diferită instanță, procurori, anchetatorii procuraturii, fapt, care nu permite depistarea și documentarea eficientă a persoanelor corupte și într-o mare măsură nu permite stoparea fenomenului corupției.

Este evidentă și disconcordanța legislației naționale cu Convențiile europene privind corupția semnate de Republica Moldova. Aceasta poate fi ușor observată, de exemplu, dacă comparăm responsabilitățile prevăzute de Convenția penală asupra corupției și Codul penal al Republicii Moldova:

Convenția penală asupra corupției	Codul penal al Republicii Moldova
<p><u>Responsabilități:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - corupție activă a agenților publici naționali - corupție pasivă a agenților publici naționali - corupția membrilor adunărilor publice naționale - corupția agenților publici străini - corupția membrilor adunărilor publice străine - corupția activă în sectorul privat - corupția pasivă în sectorul privat - corupția funcționarilor internaționali - corupția membrilor adunărilor parlamentare internaționale - corupția judecătorilor și agenților curților internaționale 	<p><u>Responsabilități:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -luare de mită -mijlocirea mituirii -darea de mită
- trafic de influență	-trafic de influență
- spălarea produselor actelor de corupție	- ---
- persoanelor juridice	- ---

Dat fiind faptul, că Republica Moldova a semnat Convenția civilă și cea penală asupra corupției, ar fi binevenită adoptarea modificărilor în legislația națională pentru o ajustare la Convențiile Europene, cu atât mai mult că această ajustare este necesară atât pentru o activitate mai eficientă în lupta cu corupția, cât și pentru a avea posibilitatea de a ratifica aceste convenții, precum și pentru o colaborare eficientă pe plan internațional în cadrul mecanismelor europene cum ar fi Pactul de Stabilitate în Europa de Sud-Est, GRECO, etc.

Este necesară adoptarea noțiunilor respective și prevederea în legislația națională a responsabilității (concrete, diferențiate) pentru coruperea activă și pasivă a funcționarilor publici (naționali, străini și internaționali), precum și în sectorul privat, responsabilitatea persoanelor juridice, responsabilitatea pentru traficul de influență și spălarea produselor de proveniență criminală ca rezultat al corupției.

În scopul perfecționării legislației naționale, ar fi binevenită inclusiv și asistența instituțiilor internaționale de profil în efectuarea expertizei actelor legislative și măsurilor de luptă cu corupția, căci în cazul ratificării de către Moldova a Convențiilor indicate Grupul de State contra Corupției (GRECO) va asigura (monitoriza) punerea în aplicare (implementarea) a Convențiilor.

Dacă este să examinăm cele 20 de principii directorii de luptă contra corupției, elaborate de către Comitetul de Miniștri în cadrul Consiliului Europei, stabilim, că majoritatea din aceste principii pentru Moldova parțial sau pe deplin devin probleme, care urmează a fi soluționate pentru diminuarea nivelului corupției. Aceste din urmă sunt:

- sensibilizarea opiniei publice, promovarea unui comportament conform normelor etice;
- incriminarea coordonată a corupției naționale și internaționale;

- asigurarea gradului necesar de autonomie și independență a persoanelor menite de a preveni, ancheta, urmări și sancționa infracțiunile de corupție; asigurarea persoanelor, care acordă ajutor autorităților în lupta contra corupției;
- adoptarea măsurilor convenite pentru depistarea și confiscarea produselor corupției;
- adoptarea măsurilor respective pentru evitarea cazurilor de utilizare a persoanelor juridice ca ecran pentru ascunderea infracțiunilor de corupție;
- limitarea întregii imunități față de anchetă, urmărire și sancțiuni relativ la infracțiunile de corupție necesare într-o societate democratică;
- asigurarea ca legislația fiscală și autoritățile însărcinate de implementare a ei să contribuie la lupta cu corupția (eficient și coordonat);
- asigurarea unui grad de transparență compatibil la organizarea, funcționarea și procesul de luare a deciziilor în administrația publică;
- problema numărului funcționarilor publici și a structurii organelor publice;
- adoptarea codurilor de conduită (etice) și regulamentelor agenților publici, care să țină cont de exigențele de luptă contra corupției și care ar prevedea măsuri disciplinare convenite și eficiente;
- asigurarea activităților administrațiilor publice și sectorului public cu proceduri convenite de audit;
- adoptarea de proceduri referitoare la achizițiile publice cu o transparență adecvată pentru favorizarea concurenței cinstite și descurajarea persoanelor corupte;
- garantarea mijloacelor mass-media a unei libertăți de a primi sau de a comunica informațiile referitoare la afacerile de corupție;
- încurajarea cercetărilor în domeniul corupției;
- problema spălării banilor și legăturile corupției cu crima organizată;

- problema ajustării legislației naționale celor internaționale și dezvoltarea cooperării internaționale.

Practica a demonstrat că lupta contra fenomenului corupției aduce venituri imediate. Astfel, conform unor estimări din Occident, la acțiunile care vizează agenții economici din perimetrul geografic național, la un efort de o liră, se obțin venituri de 23 de lire, iar la cele care vizează activitățile transnaționale veniturile la o liră cheltuială depășesc 250 lire¹⁷. Deci, combaterea corupției poate servi drept un punct de start pentru o dezvoltare multilaterală a statului.

Este evident că scopul final de combatere a corupției poate fi atins numai în cazul dacă există cele 3 *elemente principale* menționate la Conferința Regională a Statelor Europei Centrale și de Est *în lupta cu corupția* (București, 30-31 martie, 2000) :

1. *voința;*

2. *prezența unei legislații;*

3. *prezența unui mecanism de implementare a legislației,*

precum și dacă în procesul de combatere a corupției sunt implicate toate forțele capabile ale societății.

3.18 Programul Național „Anti-corupție”

În prezent un grup de lucru al „Transparency International – Moldova” activează în cadrul proiectului Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, 01/002, “Consolidarea capacităților naționale pentru combaterea corupției în Republica Moldova”.

Suntem de părerea că scopurile luptei eficiente contra corupției și consolidării capacităților naționale în combaterea corupției ar

¹⁷ I. Bogdan, Corupția și criminalitatea economică, “Curier Economic”, 45(347)

putea fi atinse prin elaborarea și adoptarea unui Program Național Anti-Corupție, la realizarea căruia ar fi implicate atât organizațiile guvernamentale, cât și societatea civilă. Mai mult ca atât, adoptarea unui asemenea program ar fi binevenită pentru o activitate eficientă a Republicii Moldova în cadrul Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, una din inițiativele căruia este Inițiativa Anticorupție.

În acest context, „Transparency International – Moldova” a elaborat un bloc de propuneri, care ar putea fi incluse în Programul Național Anti-Corupție. La elaborarea propunerilor s-a ținut cont de prevederile Programului de activitate a Guvernului, Inițiativele Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, Convențiile Europene asupra corupției, principiile directorii de luptă contra corupției, elaborate de Comitetul de Miniștri pe lângă Consiliul Europei, experiența unor state în acest domeniu, precum și de golurile în activitatea de combatere a corupției.

La elaborarea propunerilor în Programul Național Anti-corupție a fost luată ca bază structura angajamentelor Inițiativei Anti-corupție a Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est. Propunerile au fost divizate în 5 compartimente, care includ următoarele măsuri:

- I. Adoptarea și implementarea instrumentelor europene și altor instrumente internaționale, aprofundarea colaborării internaționale:
 - ratificarea Convenției civile și penale asupra corupției, Convenției Europene privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională. Aderarea Republicii Moldova la alte mecanisme internaționale orientate spre combaterea fenomenului corupției;

- inițierea semnării Acordului între statele-membre ale CSI privind colaborarea în domeniul prevenirii și combaterii corupției pe plan internațional, combaterii fenomenului „spălării banilor”, precum și în problema repatrierii mijloacelor dobândite pe căi ilegale;
- efectuarea negocierilor și semnarea acordurilor interguvernamentale privind colaborarea în domeniul combaterii criminalității (inclusiv a corupției pe plan internațional) între Republica Moldova și statele Europei Centrale și de Vest, precum și alte state.
- întreprinderea măsurilor necesare, care contribuie la o colaborare eficientă în prevenirea și contracararea corupției pe plan internațional, având drept bază Convențiile Europene, Tratatul și Acordurile, la care Republica Moldova este parte, precum și la o activitate eficientă în cadrul mecanismelor europene (Pactul de stabilitate în Europa de Sud-Est, GRECO, etc.);
- solicitarea asistenței instituțiilor internaționale de profil în efectuarea expertizei actelor legislative și măsurilor de combatere a corupției și traficului de influență.

II. Promovarea unei bune guvernări și a unei administrații publice demne de încredere

- elaborarea unui mecanism real de implementare și respectare a Legii cu privire la achizițiile publice pentru a promova un proces eficient, deschis și transparent de achiziții în corespundere cu standardele europene și internaționale;
- elaborarea și adoptarea Legii cu privire la finanțele publice, care ar permite îmbunătățirea eficienței, transparenței și responsabilității în pregătirea, executarea și controlul bugetului pentru conformarea la practicile

- internaționale stabilite de Comunitatea Europeană.
Renunțarea la instituția fondurilor extrabugetare;
- implementarea în cadrul organelor publice a programelor de studii a actelor normative ce reglementează activitatea funcționarilor publici și responsabilitatea lor pentru actele de corupție și alte infracțiuni;
 - implementarea mecanismului real de angajare prin concurs în funcțiilor publice și a sistemului obligatoriu de promovare profesională;
 - revizuirea structurii actuale și statelor de personal a organizațiilor publice în scopul sporirii eficienței activității instituțiilor, reducerii personalului sectorului public prin eliminarea unităților și structurilor parazitare și evitării unei dublări de activități;
 - reexaminarea sistemului existent de salarizare a funcționarilor (inclusiv a angajaților guvernamentali) întru asigurarea lor cu salarii competitive; implementarea mecanismelor de premiere pentru activitatea efectivă și conștiințioasă;
 - elaborarea și adoptarea Codurilor etice (de conduită), care precizează comportamentul așteptat al diverselor tipuri de funcționari publici, precum și modificărilor în regulamentele organelor publice, care vor include reguli cu privire la conflictul de interese. Asigurarea ca regulile cu privire la drepturile și obligațiunile agenților publici țin cont de exigențele de luptă contra corupției și prevăd măsuri disciplinare convenite și eficiente;
 - elaborarea și adoptarea mecanismului de declarare și control a veniturilor persoanelor fizice încadrate în serviciul public conform prevederilor art.12 a Legii serviciului public, art.10 a Legii privind combaterea corupției și protecționismului și art.83 al Codului fiscal cu proceduri convenite de verificare a declarațiilor;

- implementarea practicii de declarare și evidență obligatorie a cadourilor și altor tipuri de atenție acordate guvernanților;
- elaborarea și adoptarea completărilor în Codul cu privire la contravențiile administrative și Codul penal privind responsabilitatea persoanelor fizice încadrate în serviciul public pentru refuzul de a declara veniturile sau declararea falsă a acestor venituri;
- organizarea periodică a reuniunilor de diferit nivel a organelor guvernamentale și societății civile, seminarelor, emisiunilor audiovizuale, publicarea materialelor în presă întru sensibilizarea opiniei publice în promovarea unui comportament conform normelor etice și ne admiterii fenomenului corupției;
- elaborarea unui mecanism real de implementare a Legii cu privire la faliment; revizuirea eficacității acestei legi;
- întreprinderea măsurilor îndreptate spre publicarea obligatorie în “Monitorul oficial” a surselor contribuțiilor financiare ale partidelor politice și asigurarea controlului asupra acestora;
- asigurarea libertății și operativității luării deciziilor indiferent de interesele departamentale pentru a evita presiuni, târăgănări ce ar provoca acte de corupție;
- crearea mecanismelor suplimentare de control intern pentru asigurarea reexaminării rapide și efective a hotărârilor îndoielnice cu crearea posibilităților reale de examinare obiectivă a plângerilor subalternilor privind acțiunile persoanelor corupte;
- ridicarea responsabilității conducătorilor de diferit nivel pentru acțiunile subalternilor cu implementarea unui sistem efectiv de control;
- implementarea mecanismelor de control permanent asupra activității organelor puterii de stat și administrației locale din partea societății civile.

III. Întărirea legislației și promovarea statului de drept

- elaborarea și adoptarea modificărilor și completărilor în Legea privind securitatea statului prin care se recunoaște corupția ca fenomen ce prezintă un pericol deosebit pentru securitatea economică a statului și cu includerea unui capitol privind securitatea economică a statului;
- elaborarea și adoptarea modificărilor și completărilor în Codul penal în corespundere cu Convenția penală asupra corupției prin care s-ar prevedea responsabilitatea penală adecvată pentru:
 - coruperea activă și coruperea pasivă a funcționarilor publici naționali, adunărilor publice naționale și străine, coruperea activă și coruperea pasivă în sectorul privat, coruperea funcționarilor publici străini, membrilor adunărilor, judecătorilor și altor funcționari internaționali;
 - coruperea persoanelor juridice;
- finalizarea proiectelor și adoptarea Codurilor (noi) penal, de procedură penală, civil, de procedură civilă, cu privire la contravențiile administrative;
- elaborarea și adoptarea modificărilor unor acte legislative privind ridicarea imunității unor categorii de funcționari publici (procurori, anchetatori ai procuraturii, judecători, parlamentari) față de anchetă, urmărire și sancțiuni relativ la infracțiunile de corupție.
- elaborarea și adoptarea completărilor în legislația în vigoare întru evitarea cazurilor de utilizare a persoanelor juridice ca ecran pentru comiterea sau ascunderea infracțiunilor de corupție;
- elaborarea și adoptarea modificărilor și completărilor în Legea cu privire la combaterea corupției și protecționismului, prin care:
 - se va ajusta legea dată la cerințele Convenției civile și penale asupra corupției;

- pe lângă sistemul specializat, cu activitatea de prevenire a corupției să fie abilitate alte autorități publice, instituțiile sistemului de învățământ, societatea civilă, mijloacele mass-media;
- elaborarea și adoptarea modificărilor în art.42 (aplicarea unei pedepse mai blânde decât cea prevăzută de lege), art. 43 (suspendarea pedepsei) și art. 441 (amânarea executării sentinței) Cod penal în scopul excluderii sau neaplicării acestor articole la cazurile de corupție;
- întreprinderea măsurilor îndreptate spre efectuarea expertizei speciale anticorupție a actelor normative; discuția publică a proiectelor de acte normative;
- aprobarea și implementarea măsurilor, care ar asigura independența, autonomia și protecția unităților specializate anti-corupție, lipsa unei influențe nepotrivite în activitatea de combatere a corupției;
- întreprinderea în baza propunerilor organelor de drept și de control, a măsurilor necesare de asigurare cu mijloace tehnice moderne, utilaj criminalistic, transport, mijloace de legătură, echipament și alte mijloace eficiente pentru strângerea dovezilor în activitatea de prevenire și contracarare a corupției;
- stimularea activității colaboratorilor organelor de drept, precum și înzestrarea lor tehnico-materială din mijloacele confiscate din tranzacții ilicite;
- implementarea, în cadrul instituțiilor de învățământ, a programelor de studiere a fenomenului corupției și de specializare a persoanelor sau a organelor însărcinate de a lupta cu corupția;
- adoptarea modificărilor și completărilor în art.1642 și 1643 Cod penal, precum și art.75 care ar prevedea înăsprirea responsabilității persoanelor juridice și fizice pentru eschivarea de la plata impozitelor, contrabanda mărfurilor. Modificările date se introduc concomitent cu reducerea poverii fiscale ca rezultat al reformei fiscale.

- elaborarea și adoptarea Legii „Cu privire la măsurile de asigurare a arestului și confiscării oricărei averi dobândite în urma activității criminale, care a fost utilizată pentru dobândirea veniturilor ilegale”;
- elaborarea și adoptarea completărilor în Codul penal cu articole noi, care ar prevedea responsabilitatea pentru:
 - eschivarea de la plățile vamale
 - spălarea veniturilor de proveniență criminală.
- elaborarea și modificarea articolelor Codului de procedură penală, prin care:
 - ca probe să fie recunoscute, de asemenea, datele faptice (materialele) obținute ca rezultat al activității operative de investigații în corespundere cu Legea nr. 45-XIII din 12.04.94;
 - acumularea probelor se efectuează utilizând condițiile și mijloacele de anchetă stipulate de Codul de procedură penală și Legea cu privire la activitatea operativă de investigații nr.45-XIII din 12.04.94.
- elaborarea și adoptarea Hotărârii Guvernului privind stimularea și asigurarea securității persoanelor ce acordă ajutor organelor de drept în prevenirea și contracararea actelor de corupție;
- elaborarea și adoptarea Hotărârii Parlamentului privind crearea unui sistem informațional integral al organelor de drept și control, precum și altor organe publice interesate, precum și adoptarea Regulamentului, privind modul de funcționare a sistemului informațional;
- elaborarea și adoptarea completărilor în Codul cu privire la contravențiile administrative și Codul penal care ar prevedea responsabilitatea pentru amenințarea, constrângerea sau violarea securității martorilor, părții vătămate, a persoanelor ce acordă ajutor în procesul penal, rudelor acestora; protecția mijloacelor mass-media;

- în cadrul reformei de drept a adopta modificările în legislație privind controlul judiciar asupra activității și deciziilor procuraturii, subordonarea Procuraturii Generale Ministerului Justiției.
- elaborarea și implementarea mecanismului de realizare a Legii „Cu privire la spălarea banilor”;
- elaborarea și adoptarea Legii „Cu privire la lobbyism”;
- în baza legislației în vigoare și modificărilor adoptate, organele de resort, precum și societatea civilă vor întreprinde măsuri organizatorice coordonate suplimentare întru prevenirea și contracararea corupției și care asigură drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

IV. Promovarea transparenței și a integrității în cadrul afacerilor

- elaborarea și implementarea mecanismului compatibil de transparență al organizării, funcționării și luării de decizii a administrațiilor publice; elaborarea și implementarea procedurilor referitoare la piețele publice cu o transparență adecvată pentru a favoriza o concurență loială și a descuraja persoanele corupte.
- elaborarea și adoptarea Legii (Hotărârii Parlamentului) „Cu privire la mecanismul de repatriere și legalizare a capitalului exportat și atragerea mijloacelor financiare în economia țării”;
- elaborarea și implementarea mecanismului de reintegrare a capitalului din economia paralelă (subterană);
- elaborarea și adoptarea modificărilor în legislația fiscală ce ar contribui eficient și coordonat la lupta cu corupția și care ar reduce povara fiscală, în măsura în care s-ar crea echilibrul ce va permite dezvoltarea economică și colectarea impozitelor.

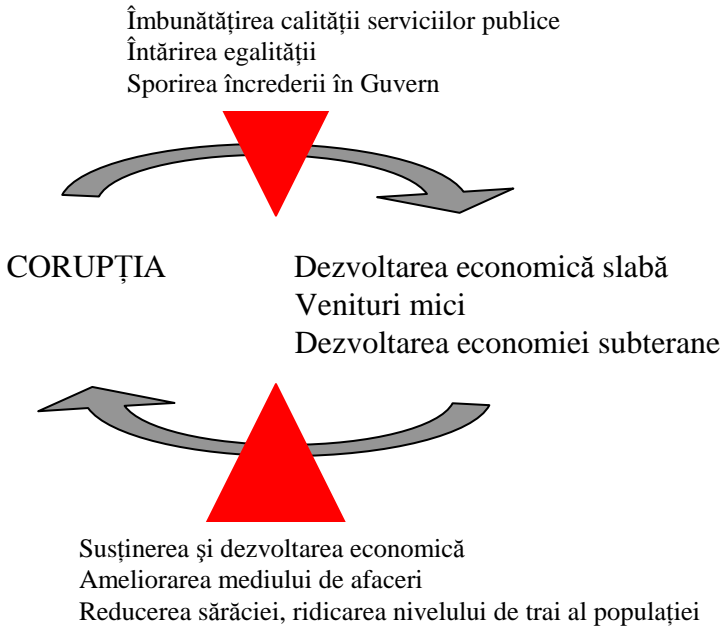
- elaborarea și adoptarea măsurilor care ar asigura ca autoritățile însărcinate de implementarea legislației fiscale să contribuie la lupta cu corupția;
- dezvoltarea și implementarea standardelor moderne de contabilitate, a sistemelor de audit intern și extern;
- elaborarea și implementarea mecanismului real ce protejează interesele economice legale ale agenților economici și ale statului; ameliorarea sistemului de reglementări a procedurilor de control financiar;
- introducerea practicii monitorizării independente a procedurilor de privatizare a obiectelor de importanță strategică;
- asigurarea transparenței și participării ONG-urilor, mass-media și reprezentanților organizațiilor internaționale la monitorizarea distribuirii ajutoarelor umanitare internaționale;
- susținerea deciziilor uniunilor profesioniste, colegiilor și asociațiilor (de contabili, auditori, avocați) că corupția contravine normelor profesionale de activitate, iar persoanele implicate în afaceri de corupție urmează a fi inevitabil excluse din asociațiile respective și private de dreptul de a se ocupa cu tipul respectiv de activitate profesională.

V. Promovarea unei societăți civile active

- întreprinderea măsurilor organizatorice și practice în consolidarea ONG, antrenarea (încurajarea) societății civile la o cooperare întru prevenirea actelor de corupție cu atragerea sectorului privat;
- aplicarea în corespundere cu legislația în vigoare, a măsurilor necesare ce garantează ONG și mijloacelor mass-media libertatea de a primi sau a comunica informațiile referitor la afacerile de corupție sub rezerva celor limitate într-o societate democratică;

- întreprinderea măsurilor necesare care ar încuraja cercetările în domeniu; efectuarea periodică a sondajelor de opinie privind activitatea organelor puterii;
- întreprinderea măsurilor orientate spre sporirea accesului la informația cu privire la planurile, deciziile și activitățile organului executiv;
- implementarea programelor de educație pentru promovarea valorilor etice, care ar constitui baza unei preveniri a corupției;
- organizarea seminarelor profesionale în scopul susținerii jurnalismului investigativ, instruirea în domeniul jurnalismului obiectiv și etică profesionistă în relatarea reportajelor, sporirea capacității de divulgare a corupției;
- Promovarea unei campanii educaționale cu privire la drepturile și obligațiunile funcționarilor publici.

Măsurile programului sunt menite să prevină și să contracareze corupția prin două căi. Pe de o parte, în cazul unei economii slabe, să nu permitem adâncirea corupției prin susținerea și dezvoltarea economică, ameliorarea mediului de afaceri, reducerea sărăciei, ridicarea nivelului de trai al populației. În cel de-al doilea caz, să nu acceptăm corupția pentru a nu ajunge la o economie slabă prin îmbunătățirea calității serviciilor publice, întăririi egalității, sporirii încrederii în Guvern conform schemei de mai jos. Realizarea acestor și altor măsuri în cadrul Programului Național Anti-corupție ar contribui la consolidarea capacităților naționale în lupta cu corupția, la diminuarea simțitoare a nivelului corupției și, ca rezultat, la dezvoltarea țării.

Dat fiind faptul că pe lângă Președintele Republicii Moldova a fost creat Consiliul Coordonator pentru lupta cu corupția și că organul dat este condus de Președintele țării, iar în calitate de membri sunt incluși Președintele Parlamentului, Ministrul, conducători ai organelor de drept, președintele Comisiei parlamentare pentru securitatea națională, președintele Curții de Conturi, considerăm că anume acest organ poate să se exprime pe marginea adoptării unui asemenea program, care ar include măsuri, la realizarea cărora ar fi implicate atât organele de stat, cât și societatea civilă. Anume din acest motiv „Transparency International – Moldova”, fiind o organizație neguvernamentală care are drept scop de a contribui la consolidarea capacităților naționale în lupta cu corupția, a înaintat blocul dat de propuneri acestui Consiliu Coordonator. De asemenea, blocul de propuneri a fost prezentat ministrului de interne, dânsul ocupând postul de coordonator

național din partea Republicii Moldova la Inițiativa Anticorupție în cadrul Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, pentru studiere și întreprinderea pașilor concreți la elaborarea și adoptarea Programului Național Anticorupție. Ulterior propunerile au fost prezentate Ministerului Justiției și Comisiei parlamentare pentru securitatea națională.

Bibliografie

1. “Global Corruption Report, 2001”, Transparency International;
2. Wei, Shang-Jin, “How Taxing is Corruption on International Investors”, NBER Working Paper Series, Working Paper 6030;
3. Mauro, Paolo (1996), “The Effects of Corruption on Growth, Investments”, IMF Working Paper N96/98;
4. Henderson-Begg Max, Opacity Index, PricewaterhouseCoopers;
5. Transition Report 1999, EBRD,; D. Kaufmann, A. Kraay (WB Institute), P. Zoido (Stanford University); J. Hellman, G.Jones, D. Kaufmann, Seize the State, Seize the Day: State Capture, Corruption and Influence in Transition Economies, World Bank Policy Research working Papers, No.2444, 2000;
6. World Business Environment Survey, World Bank;
7. Gupta Sanjeev, hamid Davoodi and Rosa Alonso-terme, 1998, “Does corruption Affect Income Inequity and Poverty?”, IMF Working Paper;
8. A. Alvazzi del Frate, P. Mazhew, J.M. van Dijk, J. van Kesteren, P. Nieuwebeerta, International Crime Victims Survey, United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
9. Outlook 2000, Control Risks Group;
10. I. Knoepfel, Rating and index Research, SAM Research, Global Corruption Report 2001, Transparency International;
11. Alicia Adsera (Universitz of Illinois at Chicago), Carles Boix (Universitz of Chicago), and Mark Payne (Inter-American

Development Bank) „Are you being served? Political accountability and quality of government”, Transparency International, global Corruption Report, 2001;

12. Marc A. Levy, Corruption and the 2001 Environmental Sustainability Index, 2001, Columbia University;

13. Chaney, Carol Kennedy, 1998. Vote Choice in Senate elections: The Impact of Campaigns and candidate Gender, 1988-1992. Riverside: University of California and Chaney, Carol Kennedy, R. Michael Alvarez, and Jonatan Nagler. 1998. “Explaining the Gender Gap in Presidential Elections, 1980 – 1992. “Political Research Quarterly” 51 (2);

14. R. Michael Alvarez, and Edward J. McCaffery, “Is there a Gender Gap in Fiscal Political Preferences” , 2000. University of Southern California Law School, Los Angeles;

15. Corruption and Quality of Governance: the Case of Moldova, Transparency International – Moldova;

16. Nota informativă nr.13/344 din 29.01.01. DCCOC MAI RM;

17. Informația MAI privind paguba materială pe infracțiunile comise în perioada anilor 1995-2000 și 2 luni 2001. MAI, 15.03.01;

18. Hotărârea Parlamentului RM privind activitatea Procuraturii Generale și Ministerului Afacerilor Interne în combaterea crimei organizate și corupției nr.490-XIV din 09.07.99;

19. Nota informativă despre rezultatele activității organelor procuraturii privind combaterea corupției și protecționismului în anul 2000. PG, nr.22-1d/2001 din 31.01.2001;

20. Informație despre starea executării legislației privind combaterea criminalității, eficacitatea ei și rolul organelor de drept în acest proces, PG, nr.12-5-37/2000 din 21.06.2000;

21. Nota informativă nr.RP/10 din 14.06.00 a Serviciului de Informații și Securitate;
22. Nota informativă nr.01/3697 din 12.06.2000 a Ministerului Justiției;
23. Nota informativă privind rezultatele activității organelor și subdiviziunilor MAI în anul 2000. MAI, 2001;
24. Nota informativă nr.02-6/38 din 23.03.2001 a Guvernului RM;
25. Nota informativă cu privire la rezultatele activității organelor Serviciului Fiscal de Stat și executarea părții de venituri a bugetului public național în anul 2000, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor, nr.10-8-3 P-5/25 din 26.01.2001;
26. Notă informativă privind activitatea Ministerului Finanțelor în combaterea criminalității, corupției și protecționismului nr.07-03/1060 din 19.06.00;
27. Informație cu privire la rezultatele activității Departamentului Control Financiar și Revizie în anul 2000, Ministerul Finanțelor DCFR, nr.09-05-3/34 din 15.03.01;
28. Raport privind totalurile activității de control asupra respectării legislației fiscale al Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.10-18-15/1-373 din 14.09.2000;
29. Hotărîrea Colegiului MAI HC-4 din 13.03.01;
30. Rezoluția (97) 24, Consiliul Europei;
31. Constituția Republicii Moldova, 29.07.1994;
32. Convenția penală asupra corupției, Strasbourg, 27.01.1999;
32. Convenția civilă privind corupția, Strasbourg, 04.11.1999;
33. Codul penal al Republicii Moldova;
34. Codul de procedură penală al Republicii Moldova;

35. Legea privind combaterea corupției și protecționismului nr.900 din 27.06.96;
36. Legea serviciului public nr.443-XIII din 04.05.95;
37. Legea cu privire la activitatea operativă de investigații nr.45-XIII din 12.04.94;
38. Legea nr.902-XII din 29.01.1992 cu privire la procuratură;
39. Legea nr.39-XIII din 07.04.1994 despre statutul deputatului în Parlament;
40. Legea nr.544-XIII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului;
41. Hotărârea Guvernului nr.1017 din 04.11.1999;
42. Decretul Președintelui nr.57-III 28.05.2001 privind constituirea Consiliului coordonator în problemele combaterii corupției;
43. Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor nr.633-XV din 15.11.2001.